

Autonomní nervový systém

Veronika Němcová

Autonomní nervový systém –

**- hladká svalovina vnitřních orgánů, cév,
kůže**

- srdce

- žlázy

**Parasympatikus +
Sympatikus
+ Enterický systém**

SYMPATIKUS

mydriasa

rozšiřuje bronchy

zvyšuje frekvenci i
kontraktilitu

zvyšuje hladinu
glukosy v krvi

tlumí sekreci trávicích
šťáv a peristaltiku

zvyšuje výdej adrenalinu
snižuje tvorbu moči

tlumí peristaltiku, zvyšuje
tonus svěračů

zvyšuje tonus svěrače

vasokonstrikce

ejakulace

PARASYMPATIKUS

miosa, akomodace

zvyšuje činnost slinných
žláz

zužuje bronchy

snižuje frekvenci

podporuje tvorbu
glykogenu

stimuluje trávení

stimuluje sekreci
trávicích šťáv a
inzulínu

zrychluje peristaltiku,
uvolňuje svěrače

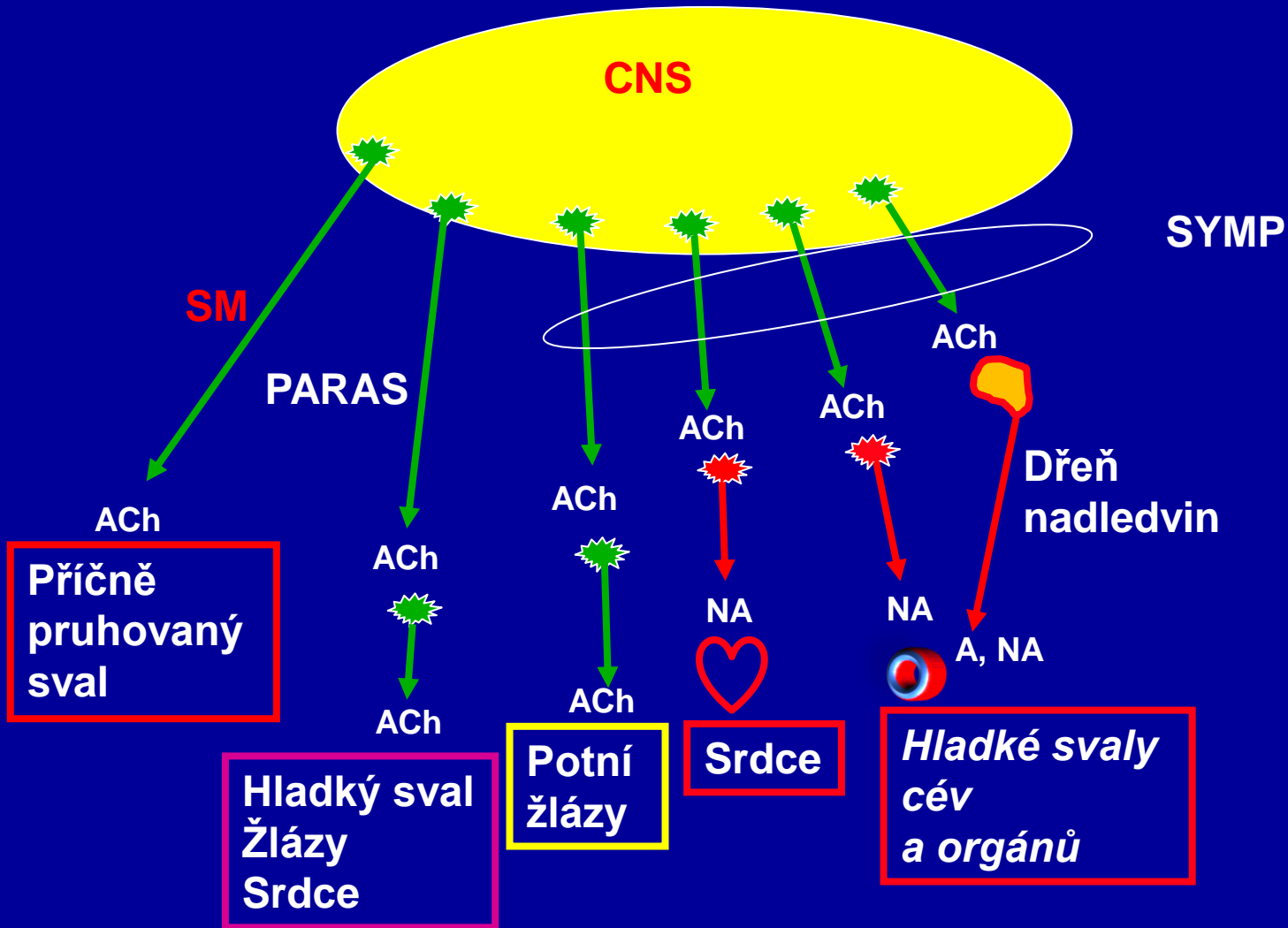

zvyšuje tonus
m. detrusor

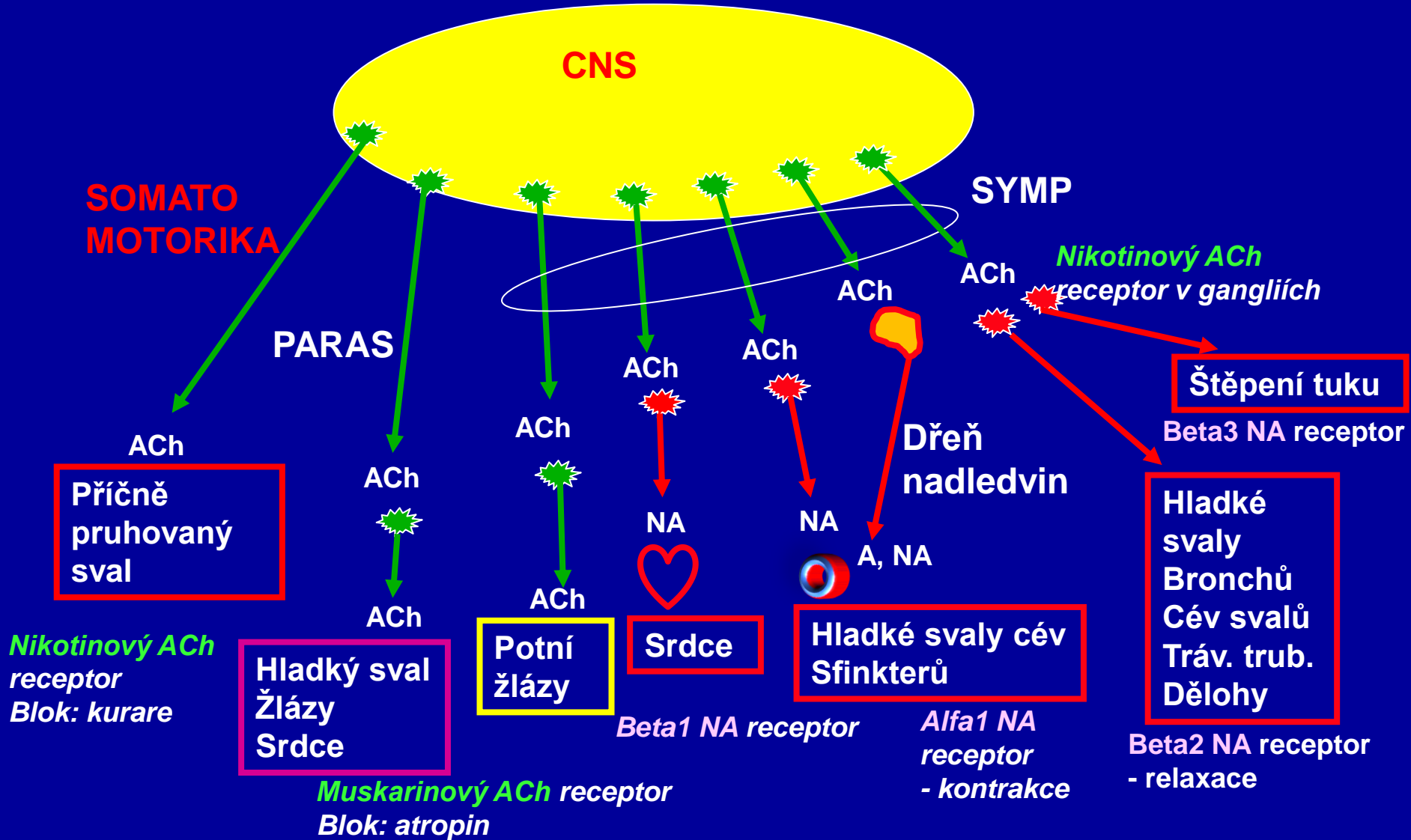

erekce

Srovnání somatomotorické a visceromotorické inervace

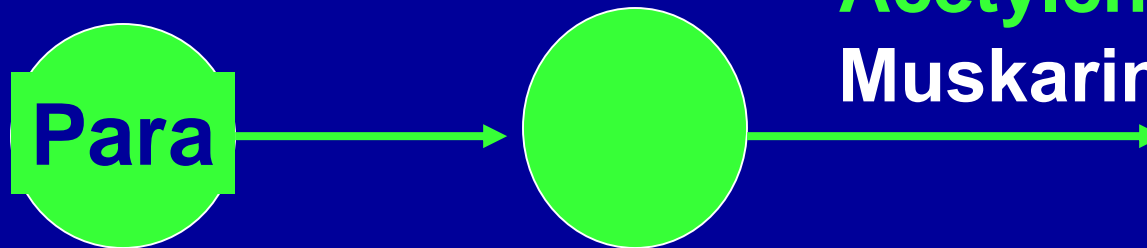
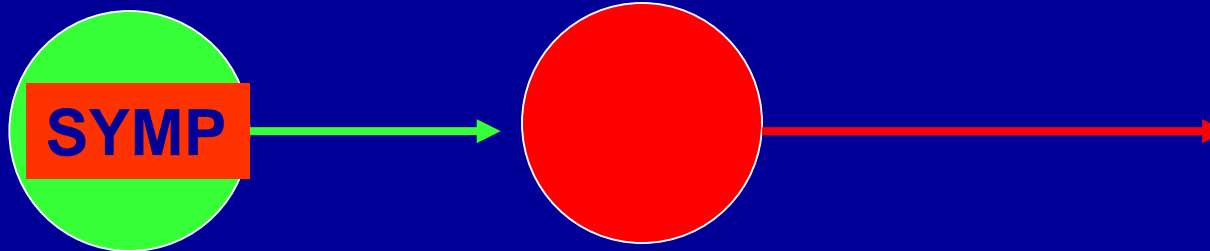

Inervace a receptory v cílových tkáních

Acetylcholin
Nikotinový receptor

Noradrenalin
 $\alpha + \beta$ receptory

Acetylcholin
Muskarinový receptor

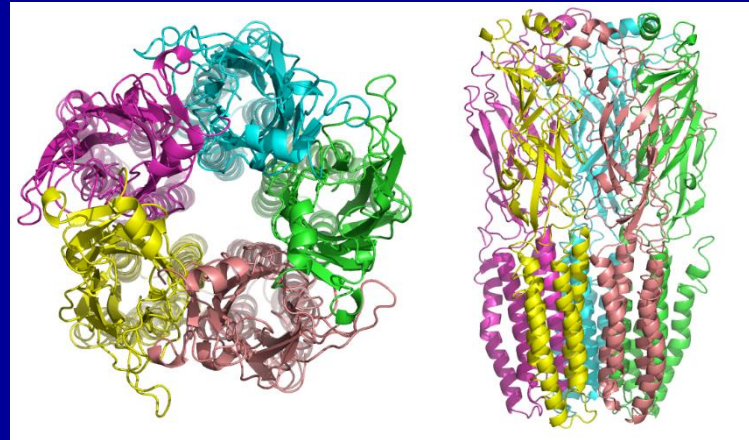
Pregangliový neuron

Postgangliový neuron

Acetylcholinové receptory

Nikotinový receptor

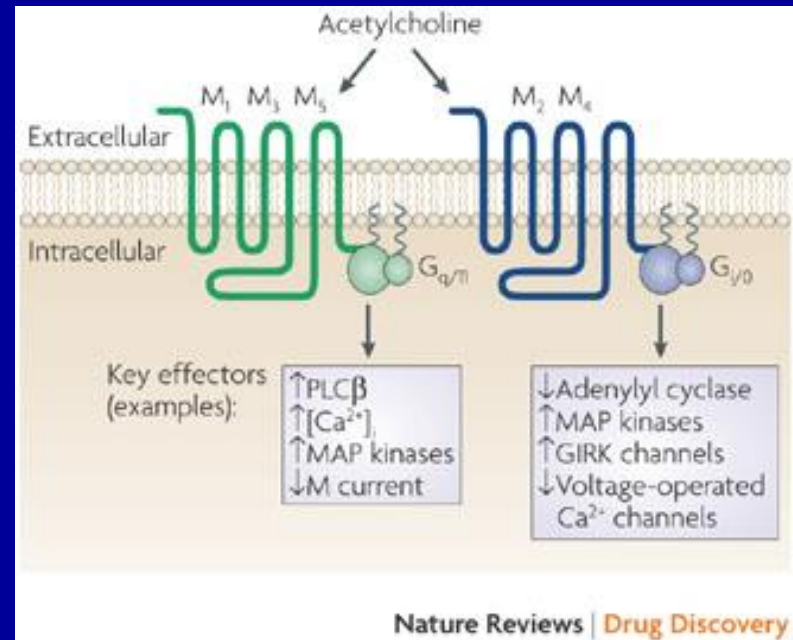
ganglia, nervosvalová ploténka, CNS
– s ligandem spřažený **iontový kanál**

Muskarinový receptor

cílové tkáně ParaS, CNS
Spřažený s **G-proteinem**

M1
M2
M3
M4
M5

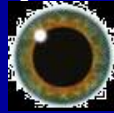

G proteiny aktivují spoustu enzymů
nebo otvírají iontové kanály

Adrenergní receptory

Spřažené s G proteinem

Alfa 1 - vasokonstrikce, mydriáza, snížení GIT motility

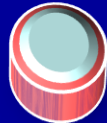
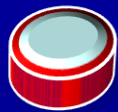

Alfa 2 - presynaptická inhibice uvolnění NA

Beta 1 – tachykardie, zesílení stahu

Beta 2 – bronchodilatace, vasodilatace, tokolytické účinky

Znalost jednotlivých transmiterů a jejich receptorů umožňuje jejich farmakologické ovlivnění

sympatomimetika x sympatolytika

($\alpha 1 + \alpha 2 + \beta 1 + \beta 2$)

(adrenalin, salbutamol x prazosin, metipranolol)

parasimpatikomimetika x parasympatolytika

(neostigmin, metylcholin x atropin, scopolamin)

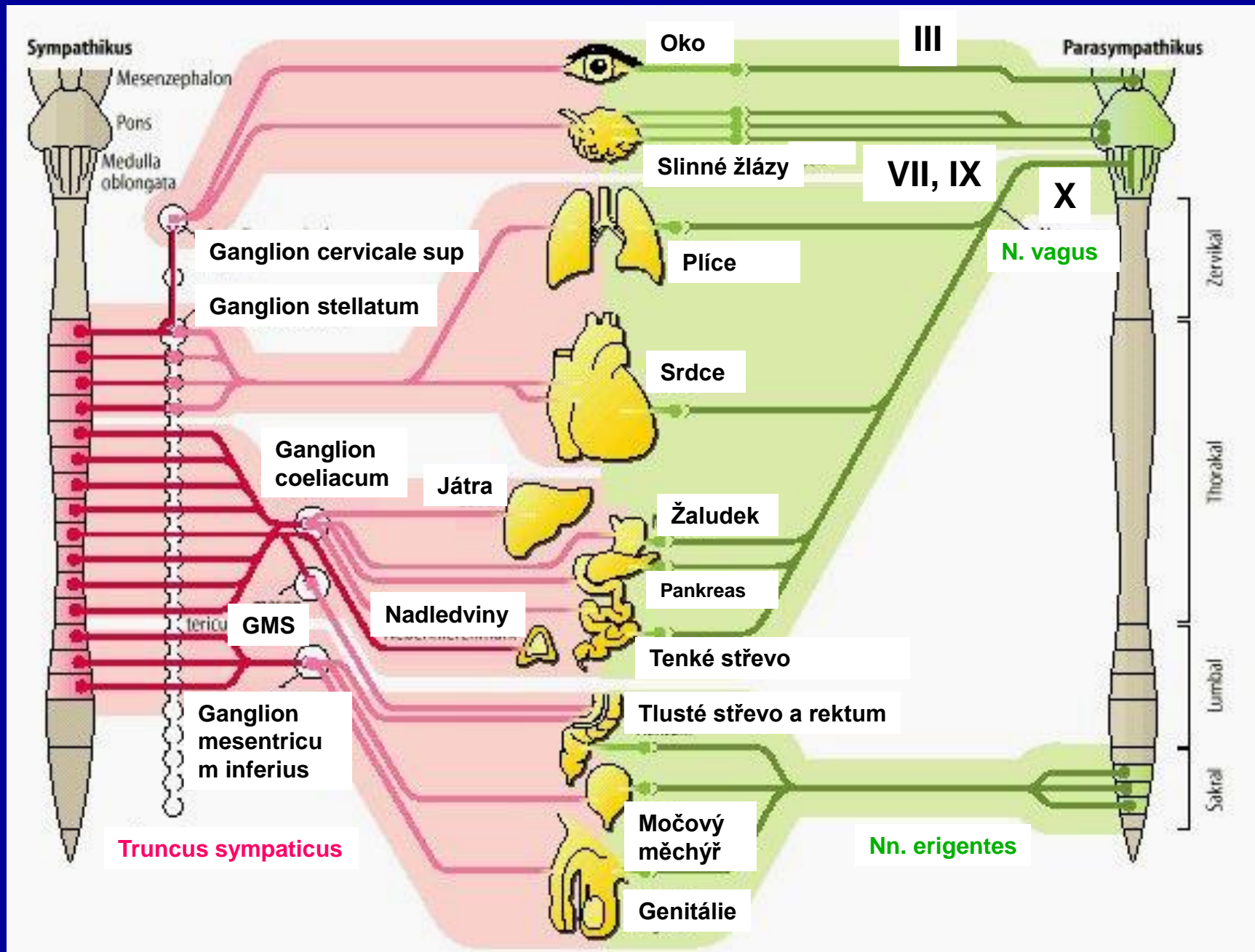
Rulík zlomocný – *Atropa bella-donna*)

**Anticholinergika
(parasymptolytika)**

**L-hyoscyamin
atropin
scopolamin**

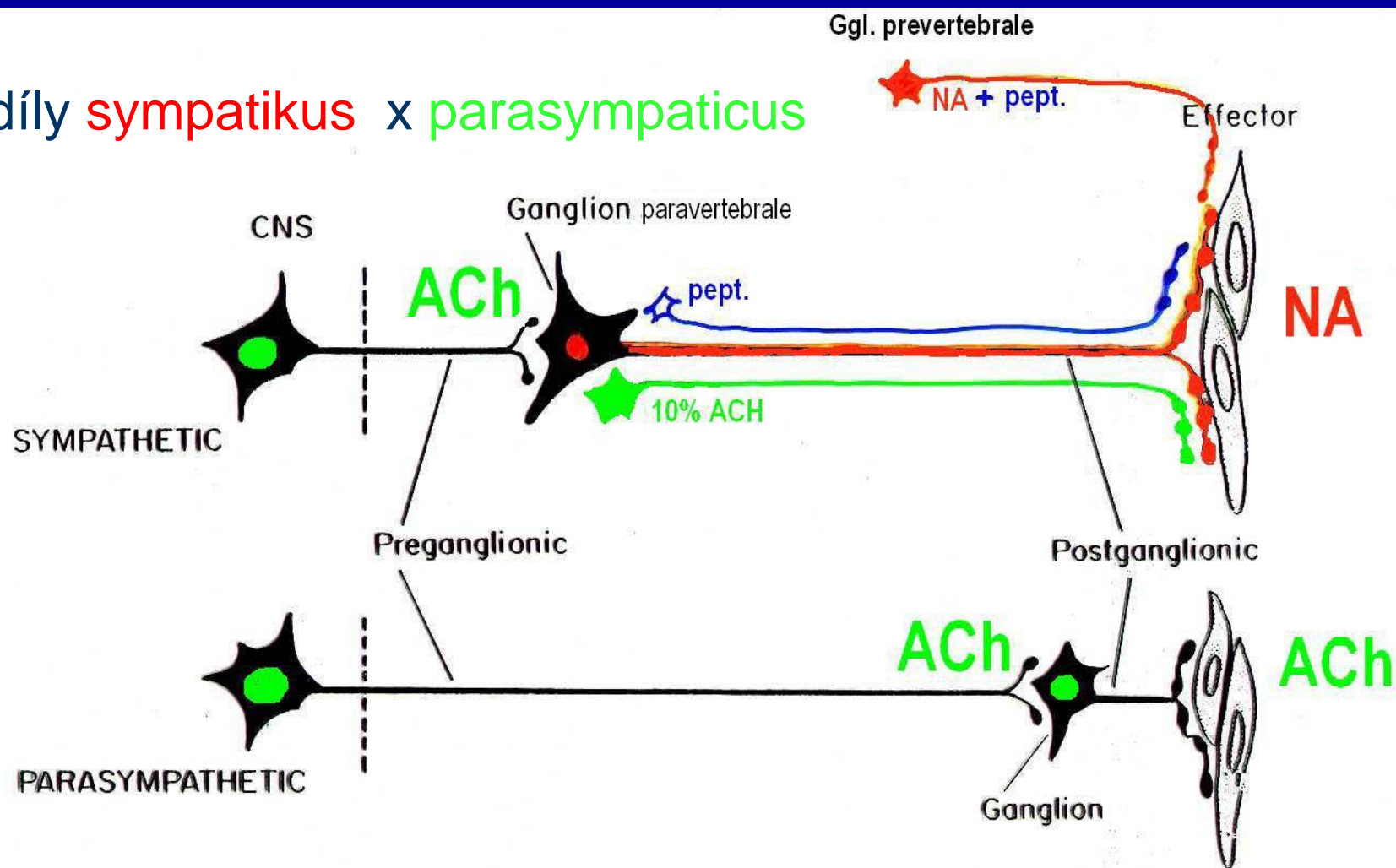
- rozšířené zorničky
- vyschlé sliznice
- zčervenání obličeje, suchá teplá pleť
- zrychlený tep

NA**ACh**

Cílový orgán	Dráždění sympatiku	Dráždění parasympatiku
srdce	zrychlení akce	zpomalení akce
věňčité tepny	rozšíření (beta rec.)	zúžení (?)
tepny	zúžení (krevní tlak stoupá)	rozšíření (krevní tlak klesá)
bronchy	rozšíření	zúžení
žaludek, střevo	tlumení peristaltiky	povzbuzení peristaltiky
žlázy GIT	tlumení sekrece	povzbuzení sekrece
močový měchýř	kontrakce sphincteru uvolnění detrusoru	kontrakce detrusoru uvolnění sphincteru
genitál	kontrakce cév ejakulace sekrece gl.vest.maj.	rozšíření cév erekce
zřítelnice	mydriasa	miosa
víčka	široce otevřená	zúžená
potní žlázy	lepkavý pot a málo	řidký pot a bohatě
slinné žlázy	hustá slina a málo	řidká slina a bohatě
teplota	zvýšená	snížená
metabolismus	katabolické reakce	anabolické reakce
nadledvina	zvýšená činnost	snížená činnost

Rozdíly **sympatikus** x **parasympaticus**

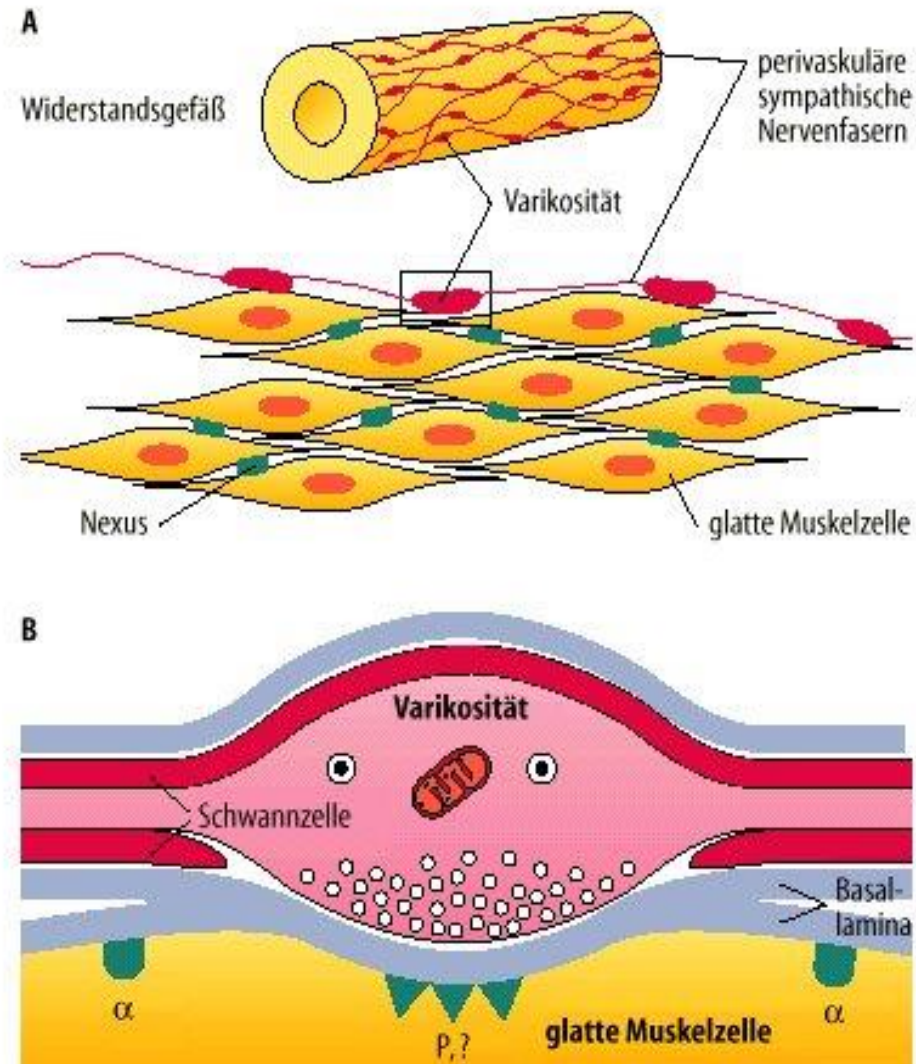
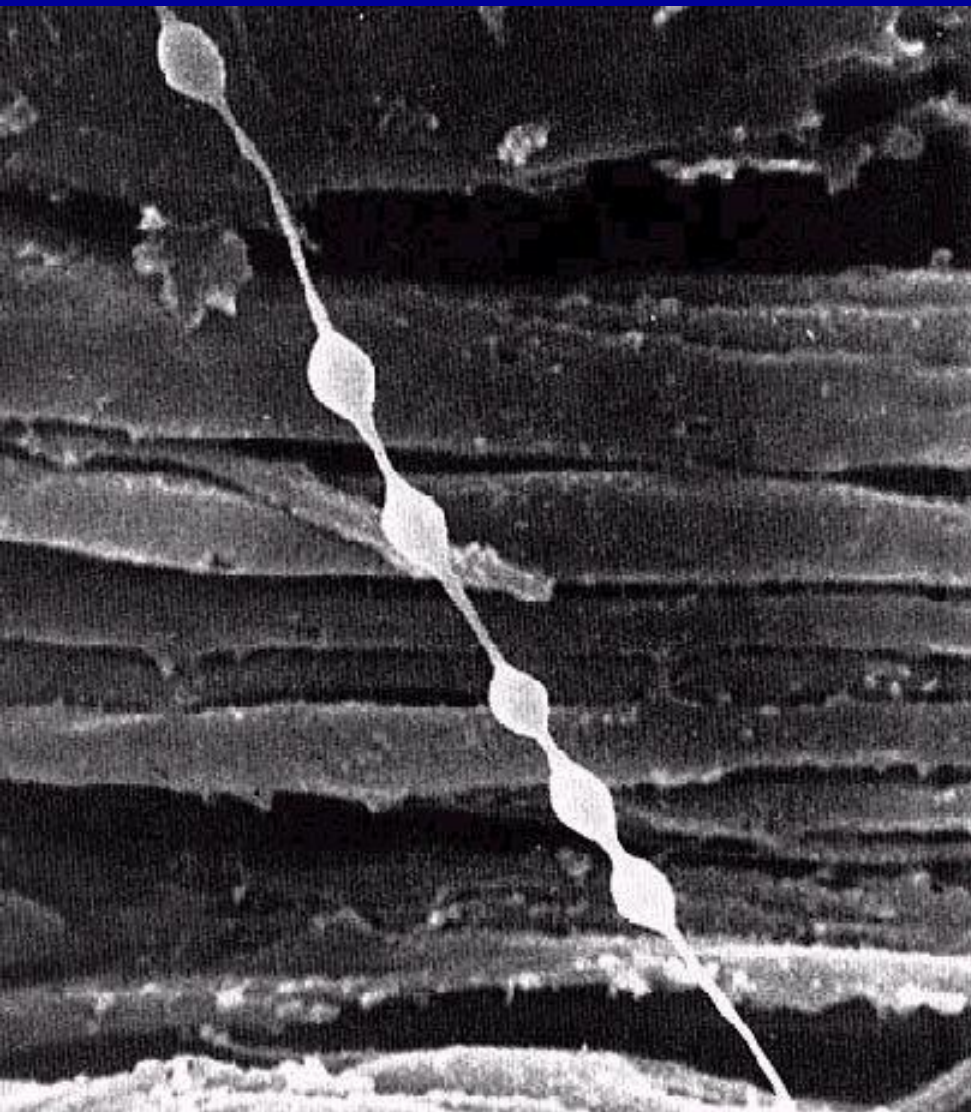

Cervicothoracolumbální X **Kraniosakrální**

K cílovému orgánu **podél cév** X součást hlavových (III, VII, IX, X) a **sakrálních** nn.

Vegetativních ganglia **daleko** X **blízko** cílového orgánu

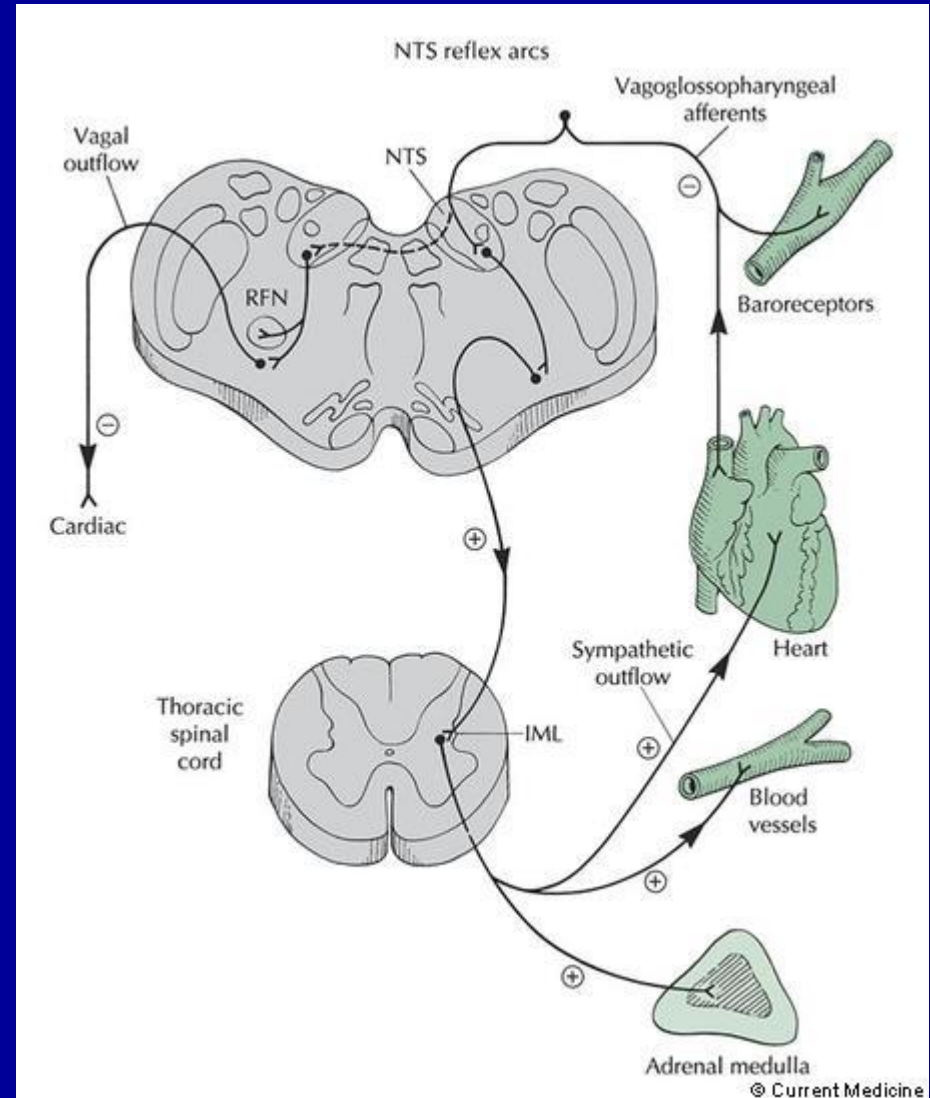
Mediátor v cílovém orgánu **noradrenalin** x **acetylcholin**

Varikosity na axonech vegetativních vláken

Negativní zpětná vazba v autonomním nervovém systému

- 1) baroreceptory zjistí pokles TK
- 2) aferenty přivedou přes X+IX..n. signál do kmene
- 3) přepojení v RFN
- 4) aktivace sympatiku ncl. IML
- 5) přes RCA do paravertebrálního ganglia
- 6) přes RCG a rami vasculares vasokonstrikce nn. splanchnici aktivují dřeň nadledvin
nervi cardiaci zvýší TF a TK
- 7) baroreceptory hlásí normální TK

Ganglia

a) senzitivní –pseudounipolární buňky

b) autonomní

sympatická

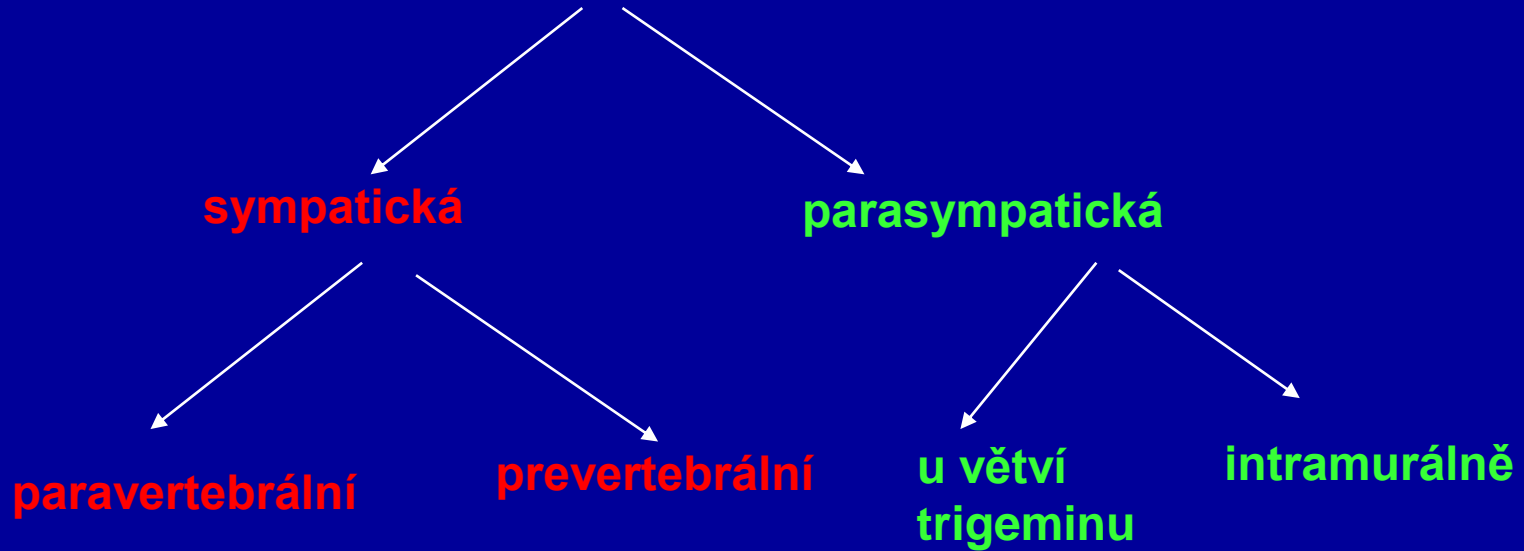
parasympatická

paravertebrální

prevertebrální

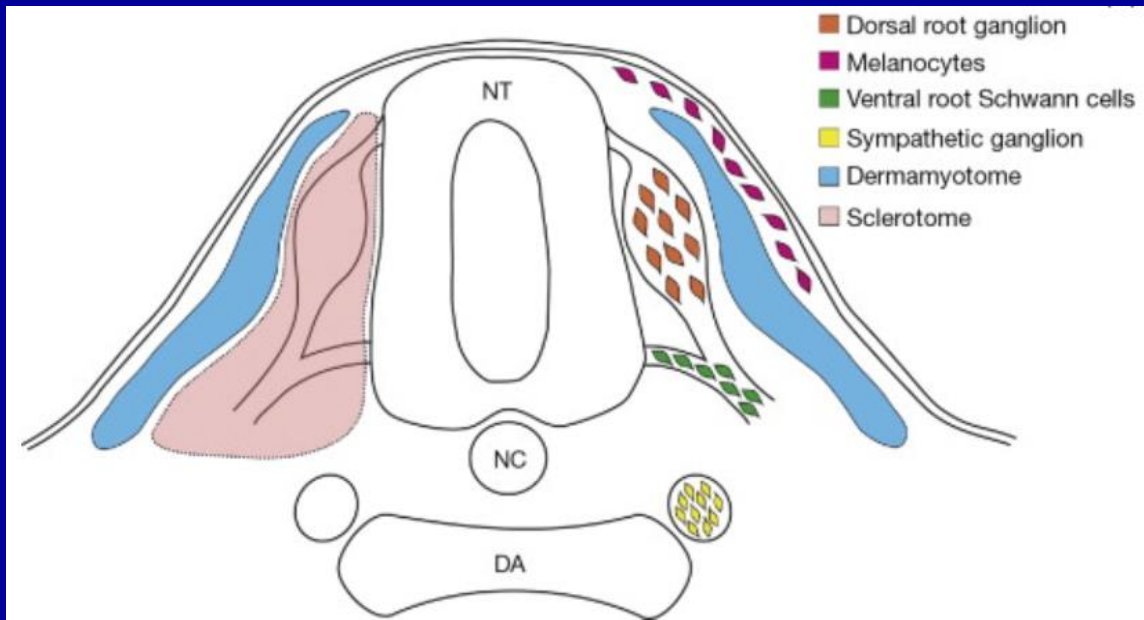
u větví
trigeminu

intramurálně

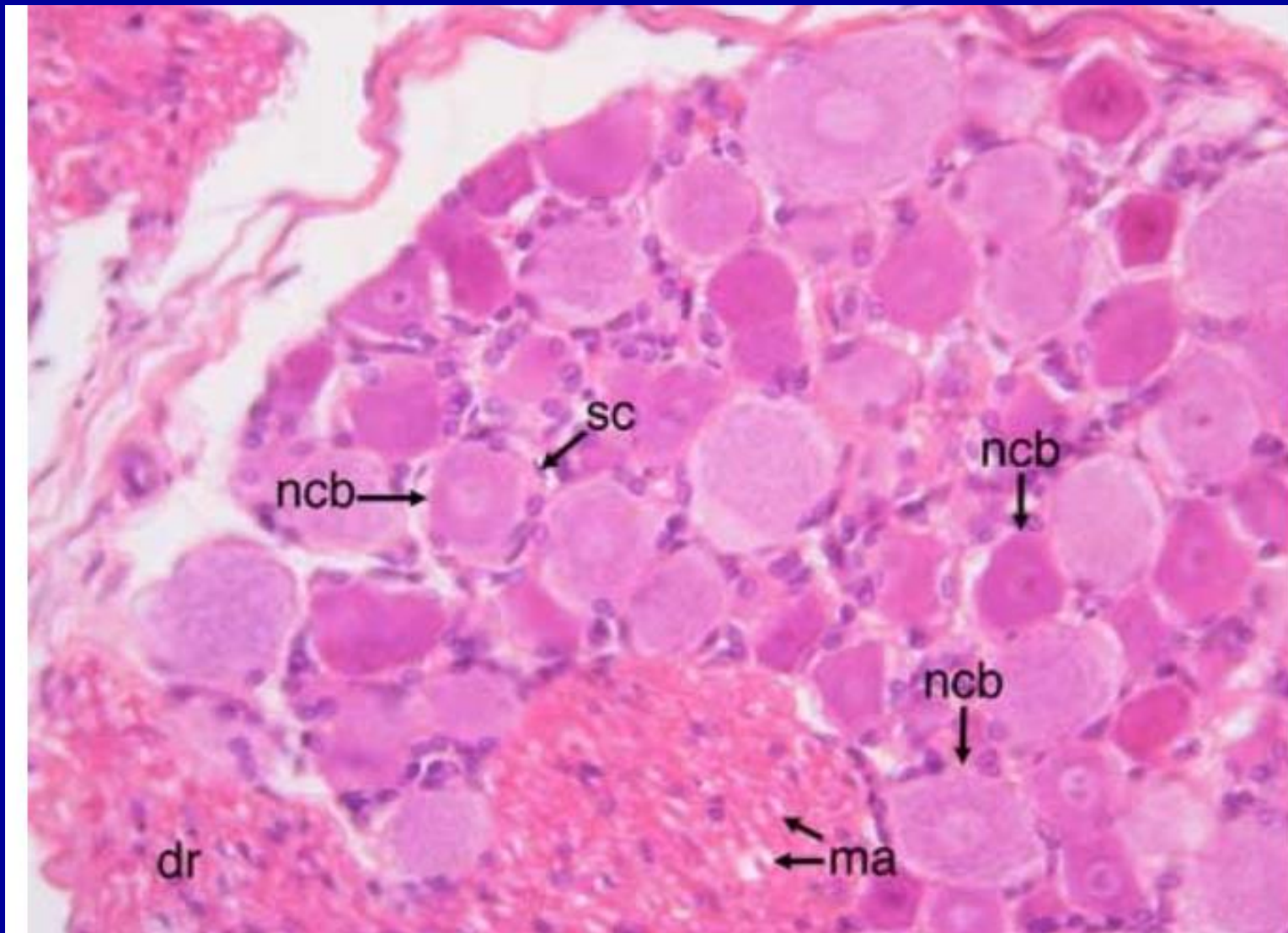
Původ ganglií – z neurální lišty

Figure 13.4

Neural crest derivatives in the trunk. Schematic representation of a cross section through the trunk of a developing chick embryo, showing the different locations of the different derivatives. Sympathetic ganglia (yellow) containing neurons and glia are located adjacent to the dorsal aorta (DA). Sensory ganglia (orange) containing neurons and glia are located within the sclerotome of the somite (pink) alongside the neural tube. Schwann cells (green) differentiate in association with the peripheral nerves. Melanocytes (magenta) differentiate between the ectoderm and dermomyotome (blue); however, recent studies show that they also develop from neural crest cells associated with nerves. NC: notochord.

**Induction and Patterning
of Neural Crest and
Ectodermal Placodes and
their Derivatives**
• [J. Begbie, 2013](#)

Slide: Spinal cord, dorsal root ganglion; sec HE 2-22

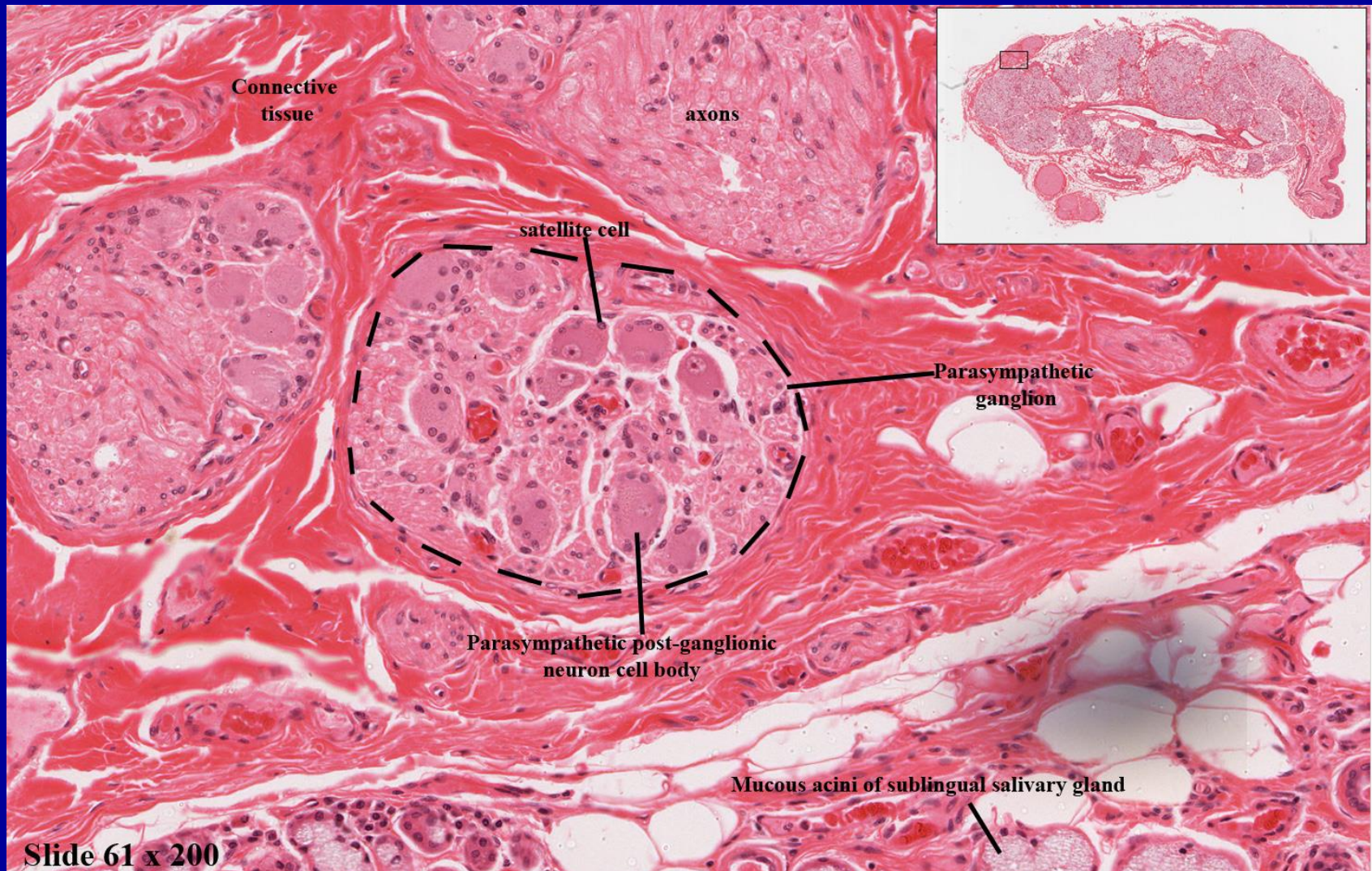
Microscope at 400X

Histology Photomicrographs

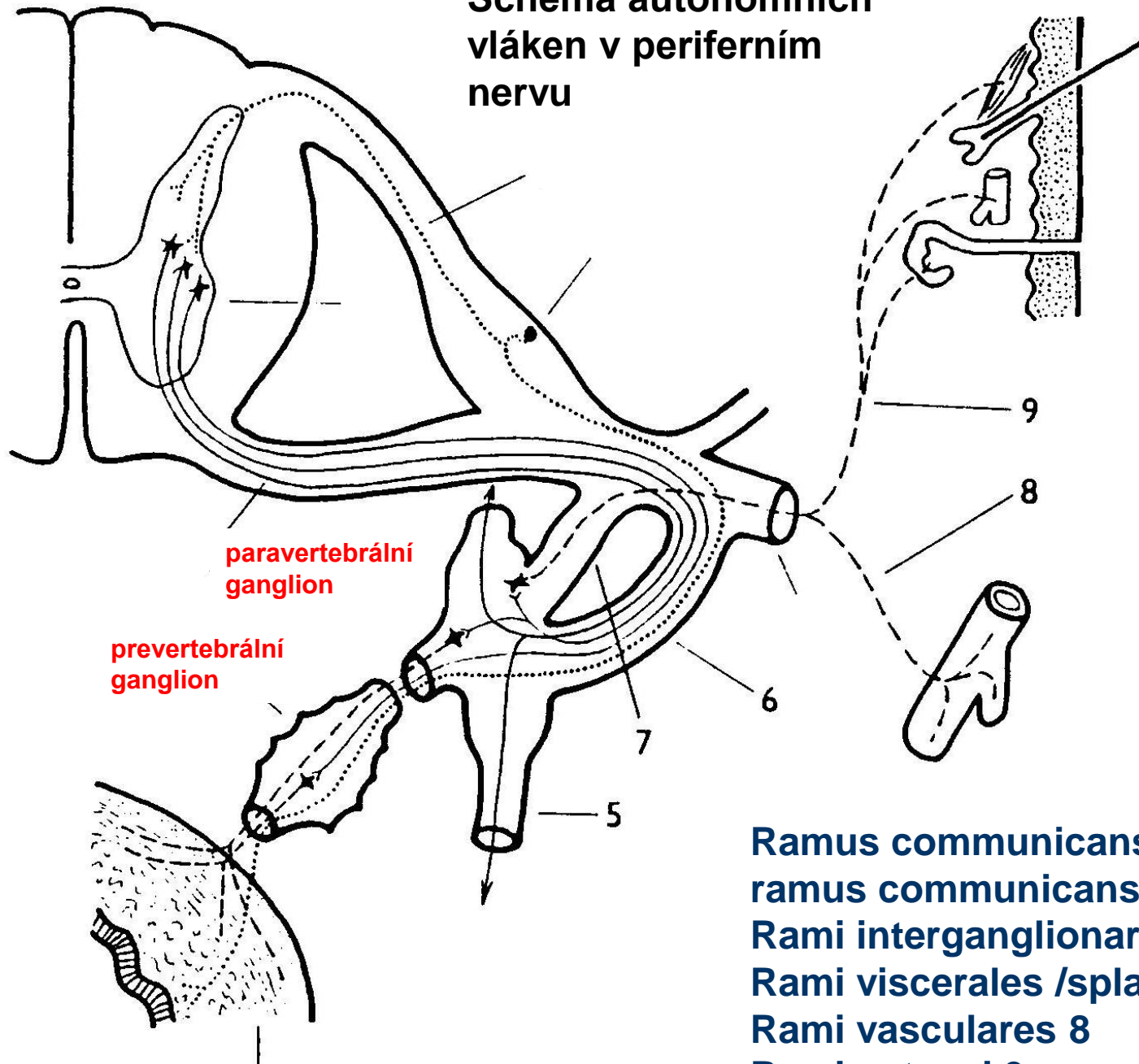
Human Anatomy and Physiology (BIOL& 241L-242L)
Karen Hart, Peninsula College

ncb- pseudounipolární neurony
sc – satelitní buňky – glie
ma- myelinizované axony

Parasympatické ganglion

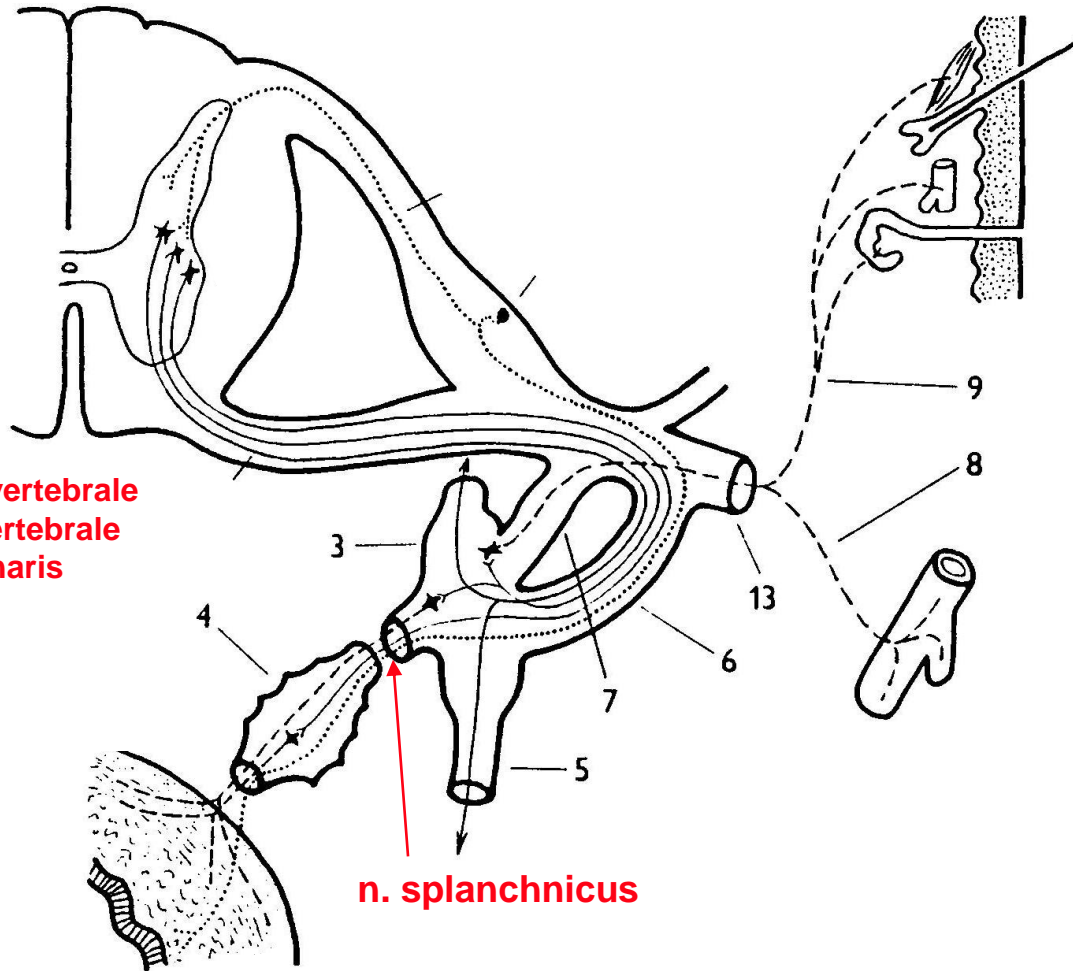

Schema autonomních vláken v periferním nervu

- Ramus communicans albus 6
- ramus communicans griseus 7
- Rami interganglionares 5
- Rami viscerales /splanchnici
- Rami vasculares 8
- Rami cutanei 9

Schema vegetativního nervu a sympatická ganglia

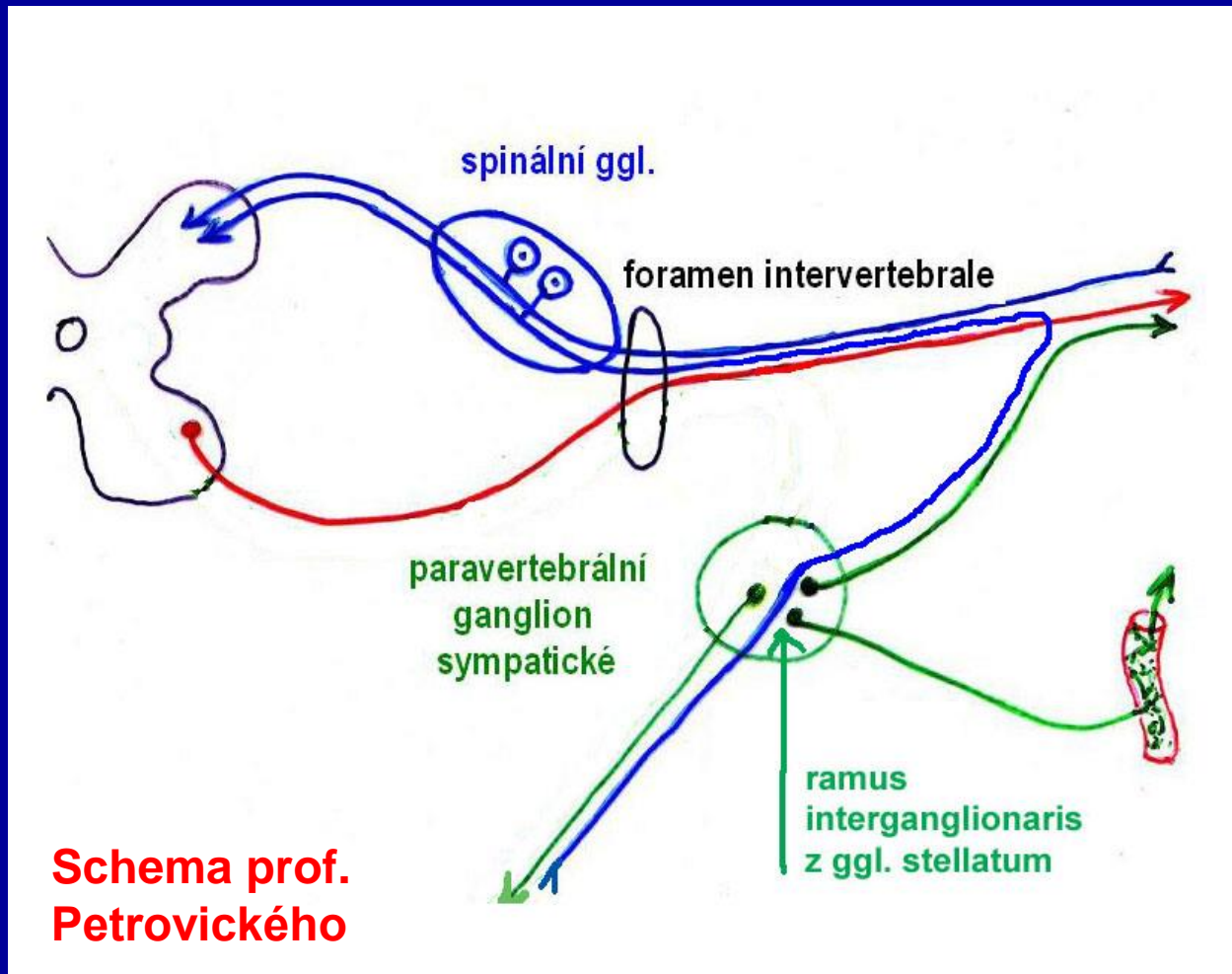
- 3-ganglion paravertebrale
- 4-ganglion prevertebrale
- 5-r. interganglionaris
- 6-r. c. albus
- 7-r. c. griseus
- 8-rr. vasculares
- 9-rr. cutanei

n. splanchnicus

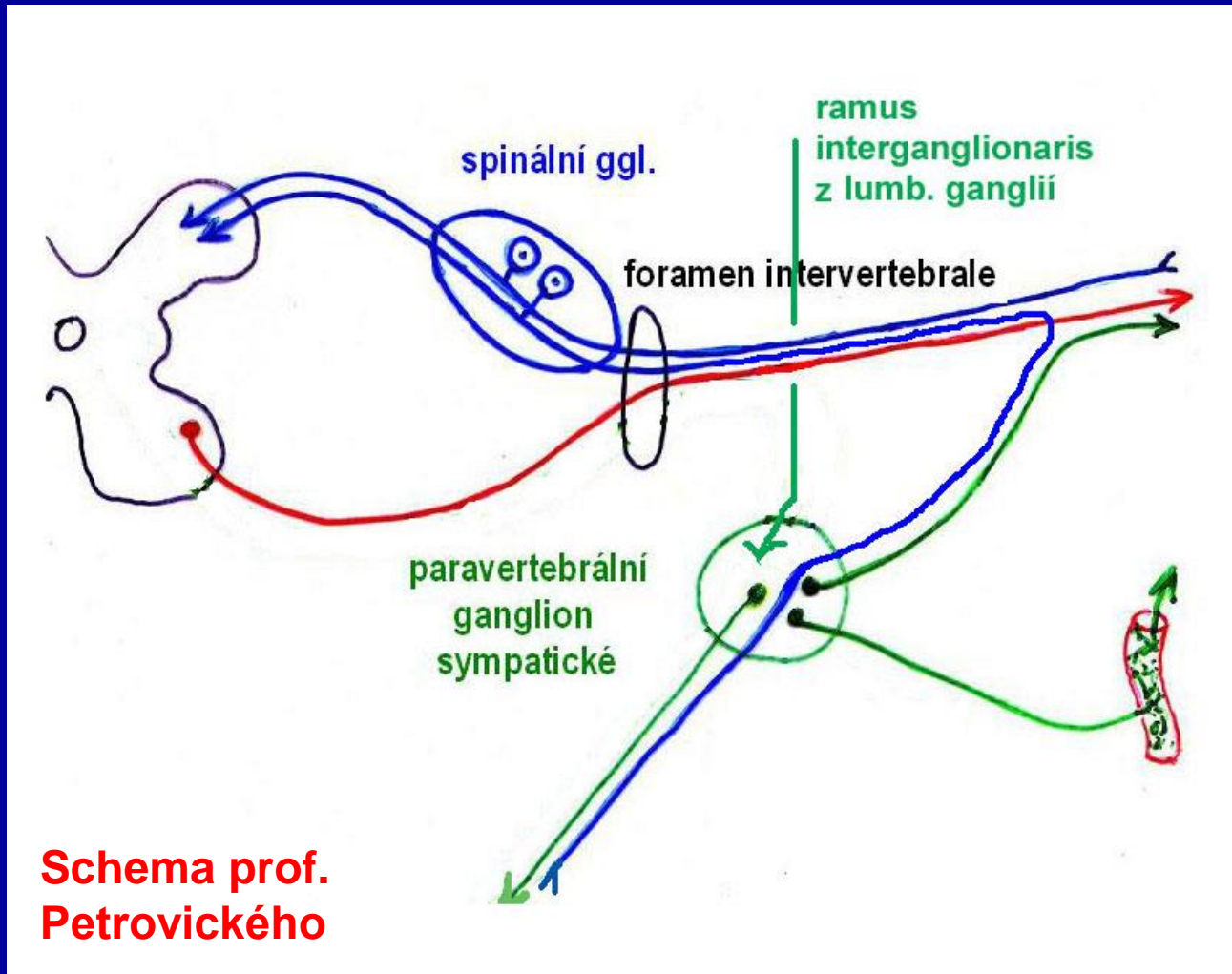
hladká svalovina
cív a orgánů
žlázy
srdce

v krční a sakrální
oblasti chybí r.
communicans
albus a je nahrazen
rami
interganglionares

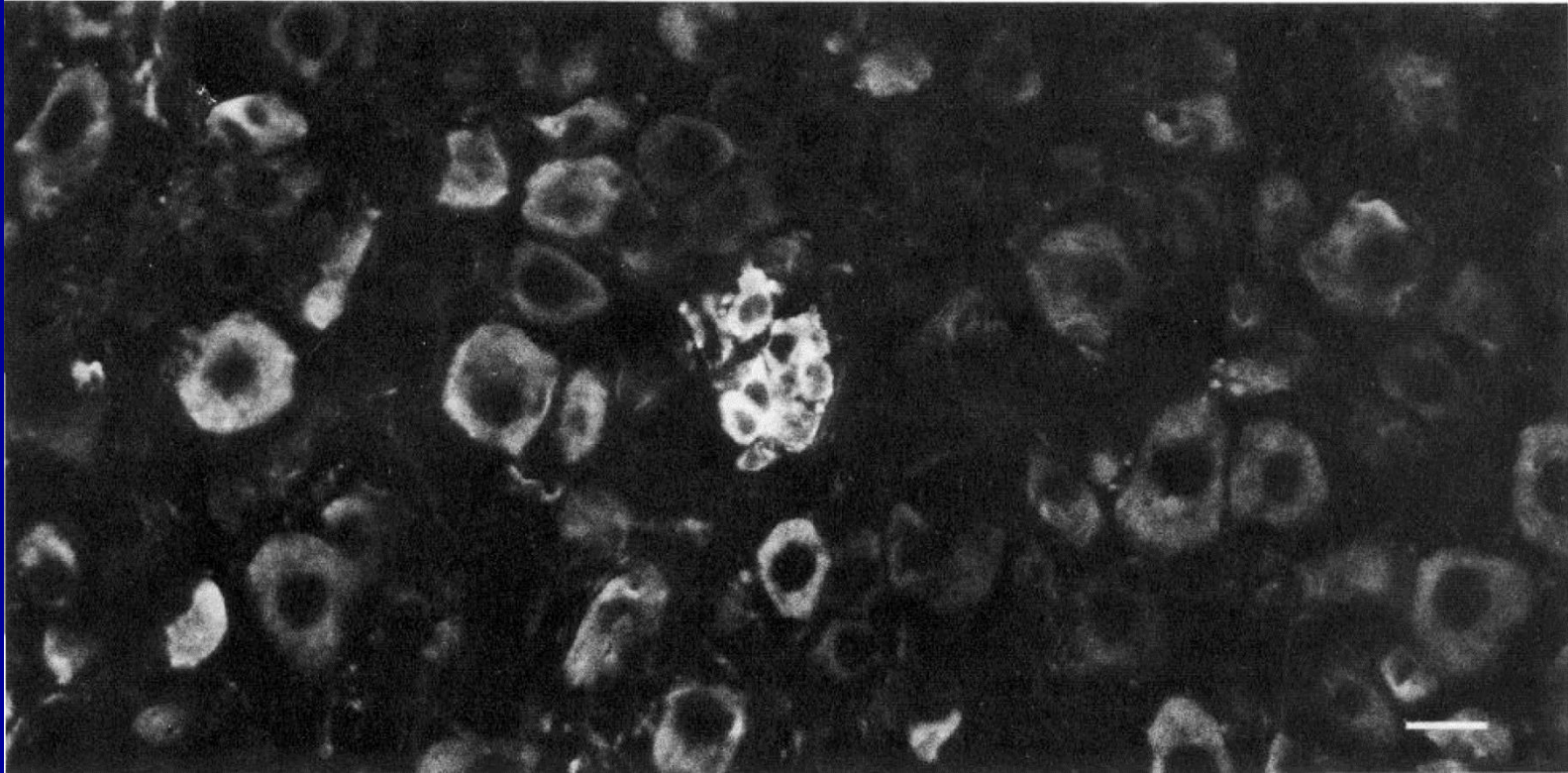
Schema míšního nervu krční oblasti

Schema míšního nervu v křížové oblasti

Ganglion paravertebrale (cervicale superius) myši – průkaz tyrosinhydroxylasy (enzymu v katecholaminergních neuronech) imunoflorescencí

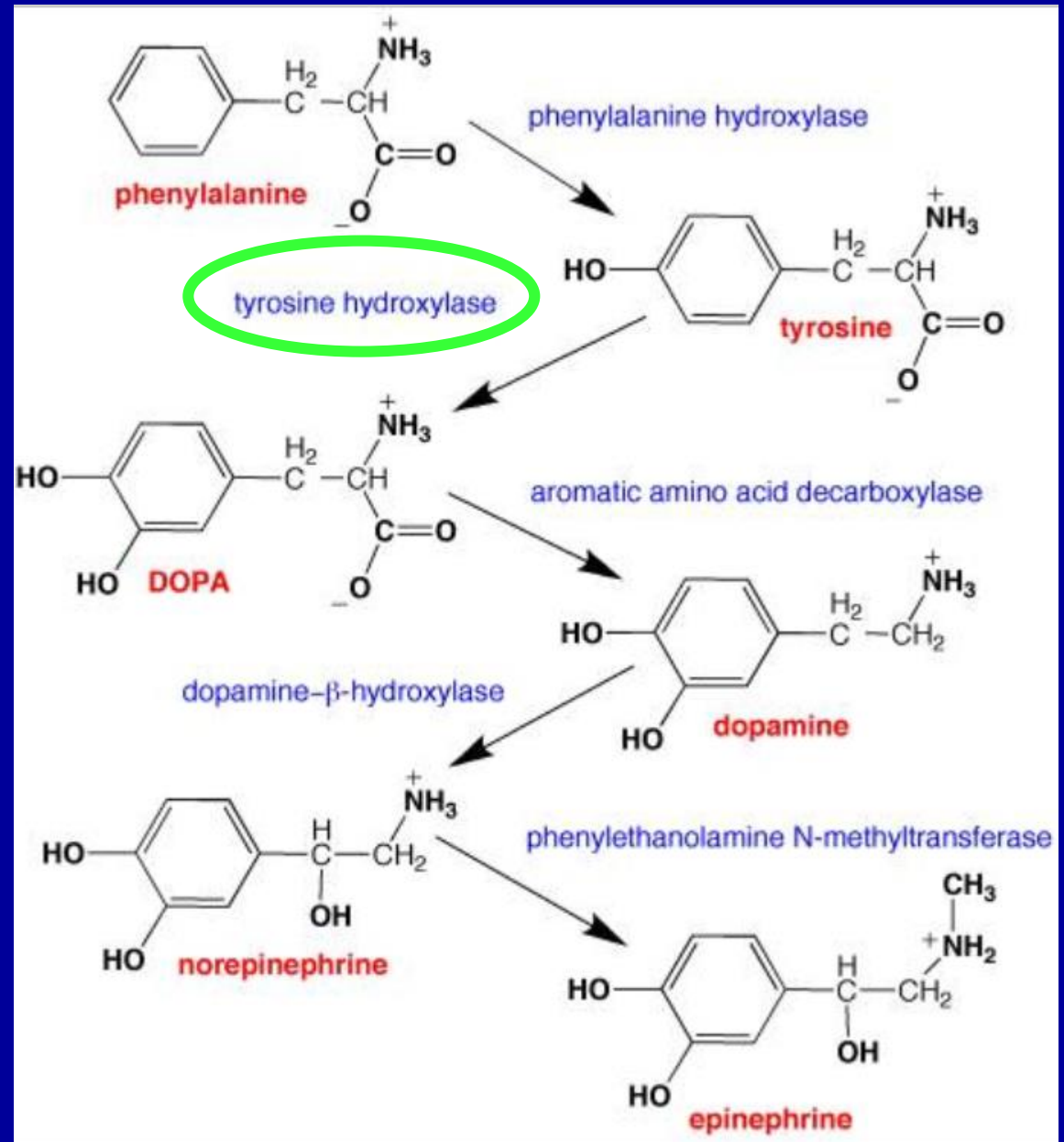
Multipolární neurony - noradrenalin

Malé SIF neurony –small intensely fluorescent neurons- interneurony

From Hall and Landis - Principal Neurons and SIF Cells Have Distinct Histories
The Journal of Neuroscience, February 1991, 17(2) 483

Tyrosin hydroxylasa
Enzym přítomný v
neuronech, ve kterých
vzniká **dopamin,**
adrenalin a
noradrenalin

Paravertebrální ganglia

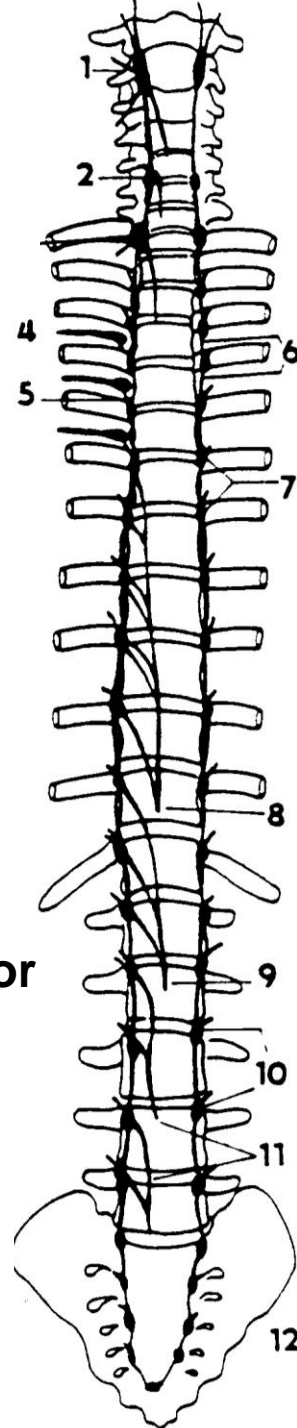
v lamina prevertebralis fasciae cervicalis

Propojena –
truncus
sympathicus

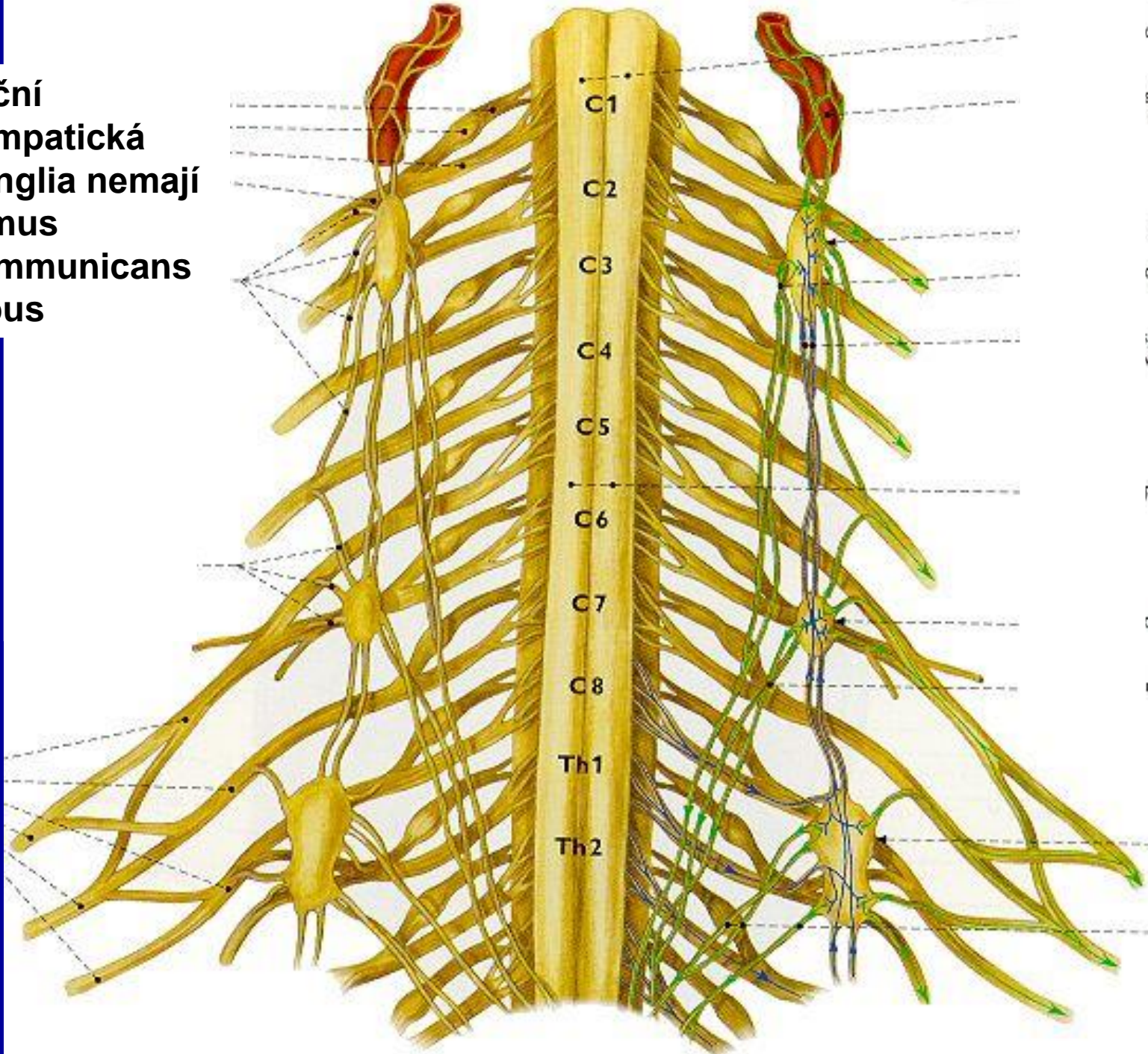
před hlavičkami žeber

mediálně od m. psoas major

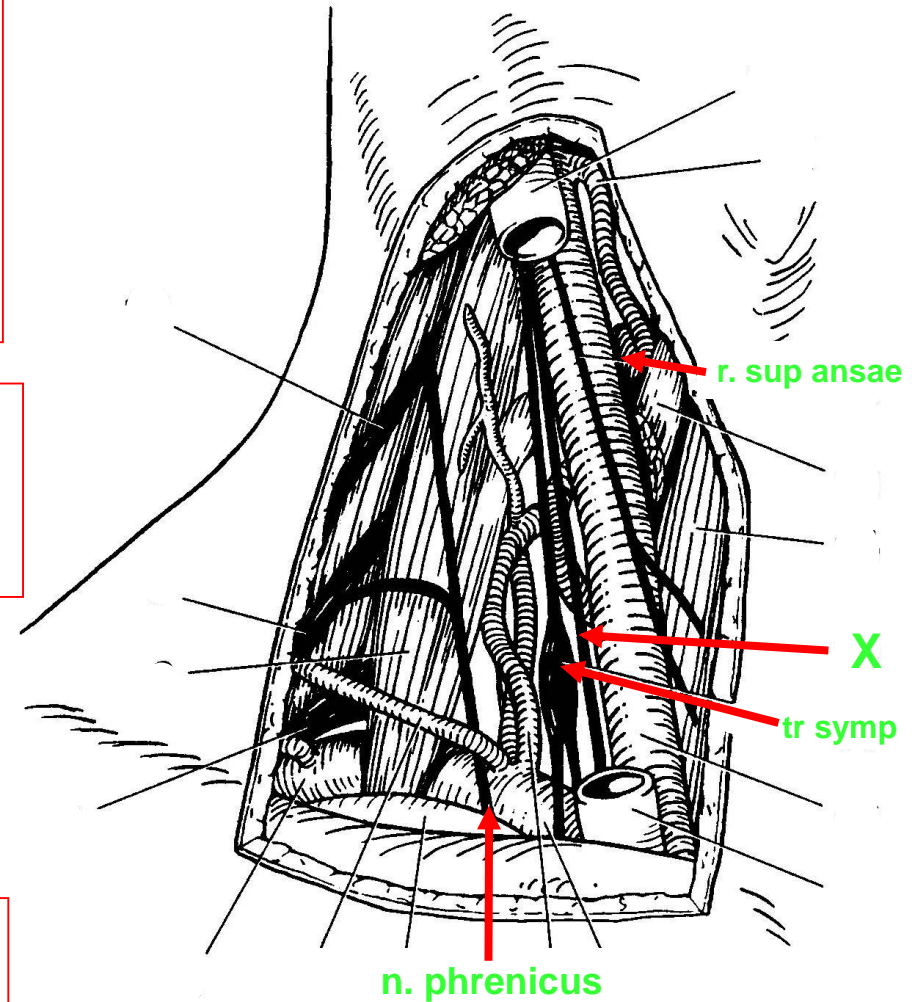
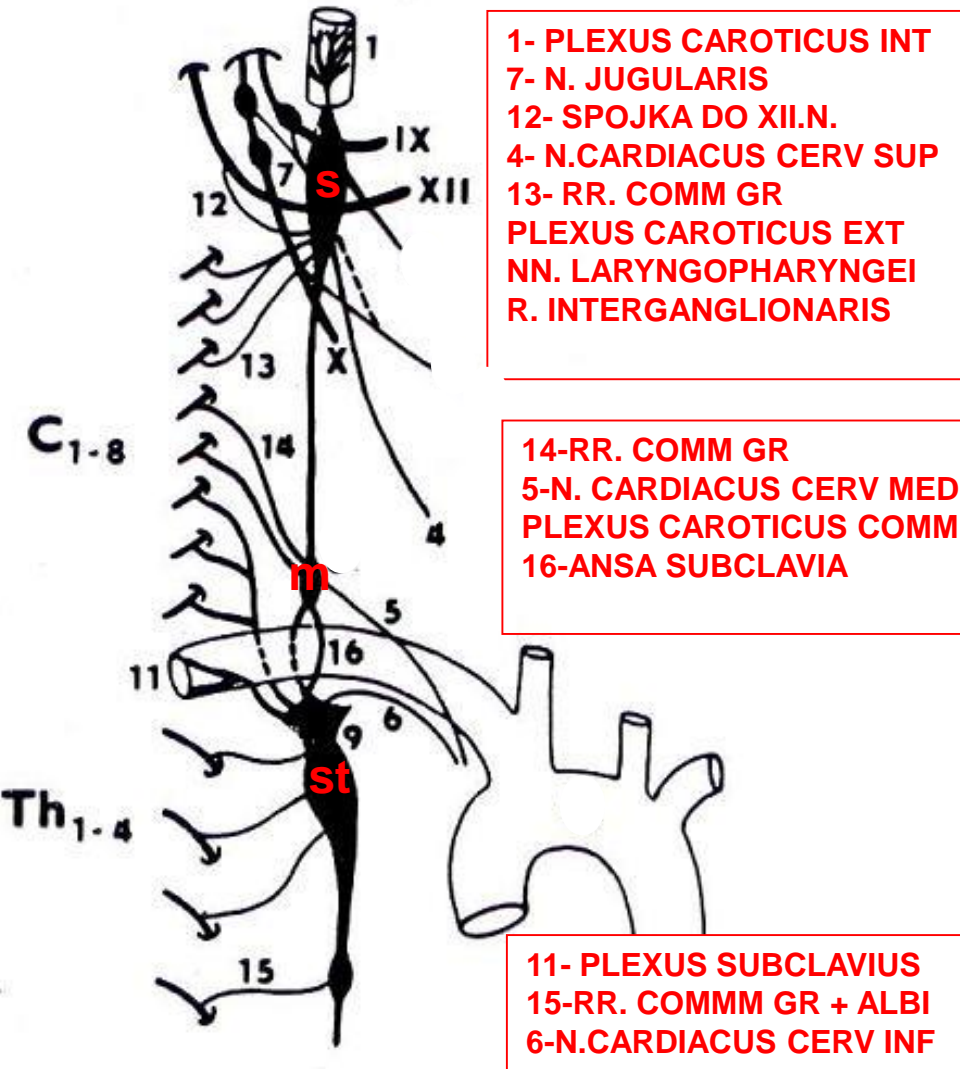
mediálně od foramina
sacralia anteriora

**Krční
sympatická
ganglia nemají
ramus
communicans
albus**

Ganglion cervicale superius, medium, ggl. cervicothoracum

**Ganglion cervicale
medium et
cervicothoracicum /
stellatum**

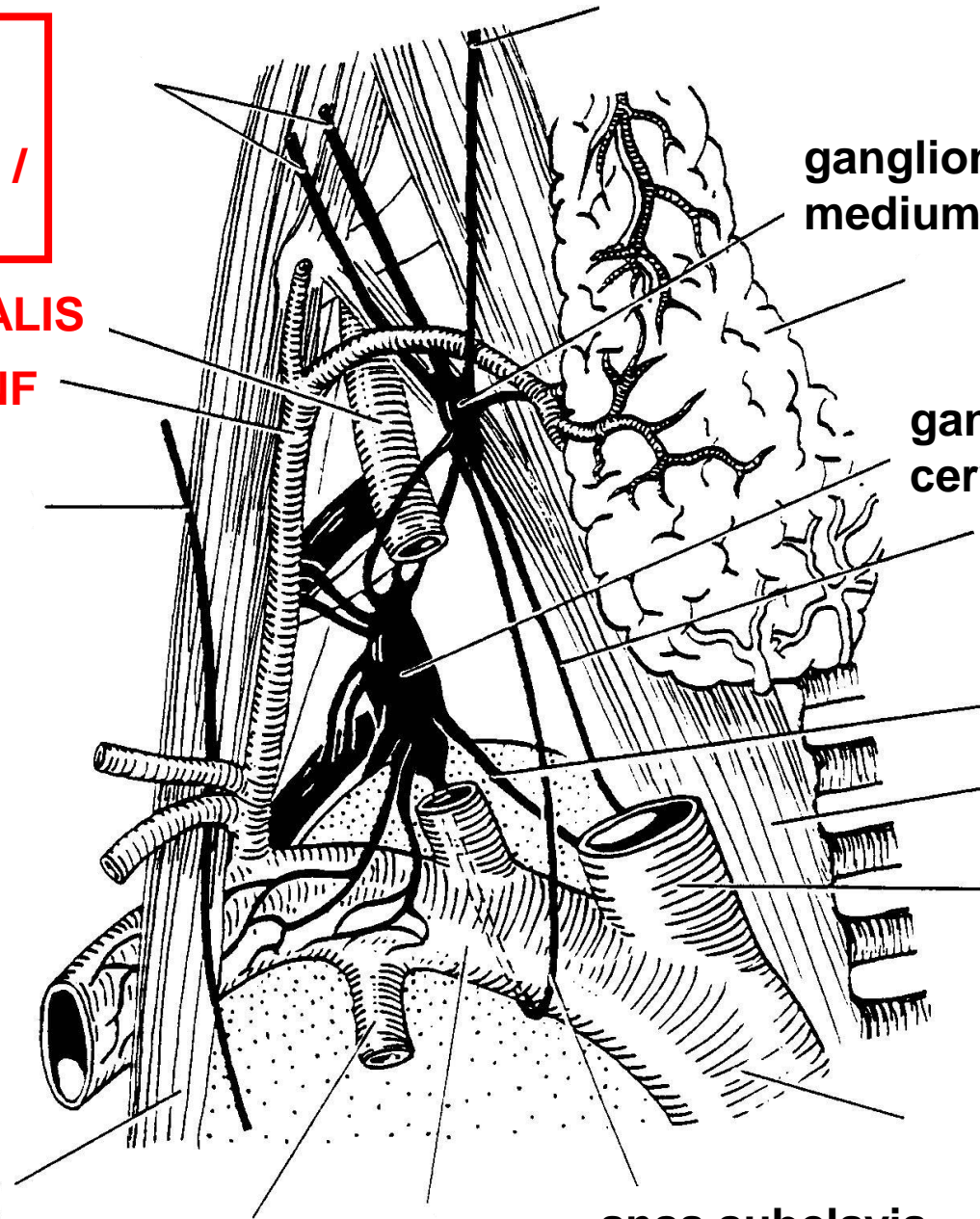
A. VERTEBRALIS

A. THYROIDEA INF

RR. INTERGANGLIONARES

**ganglion cervicale
medium**

**ganglion
cervicothoracicum**

ansa subclavia

Claude Bernardův - Hornerův syndrom

Poškození sympatiku v krční oblasti

- miosis (m. dilatator pupillae)
- ptosis (m. tarsalis)
- enophthalmus (m. orbitalis)
- anhidrosis (*suché čelo*)

Claude Bernardův - Hornerův syndrom

MEDULOBLASTOM KRČNÍ MÍCHY

(PORUŠNÝ DRÁHY HYPOTHALAMUS-RF- IML

- - miosis (m. dilatator pupillae)
- - ptosis (m. tarsalis)
- - enophthalmus (m. orbitalis)
- - anhidrosis (potní žlázy na čele)

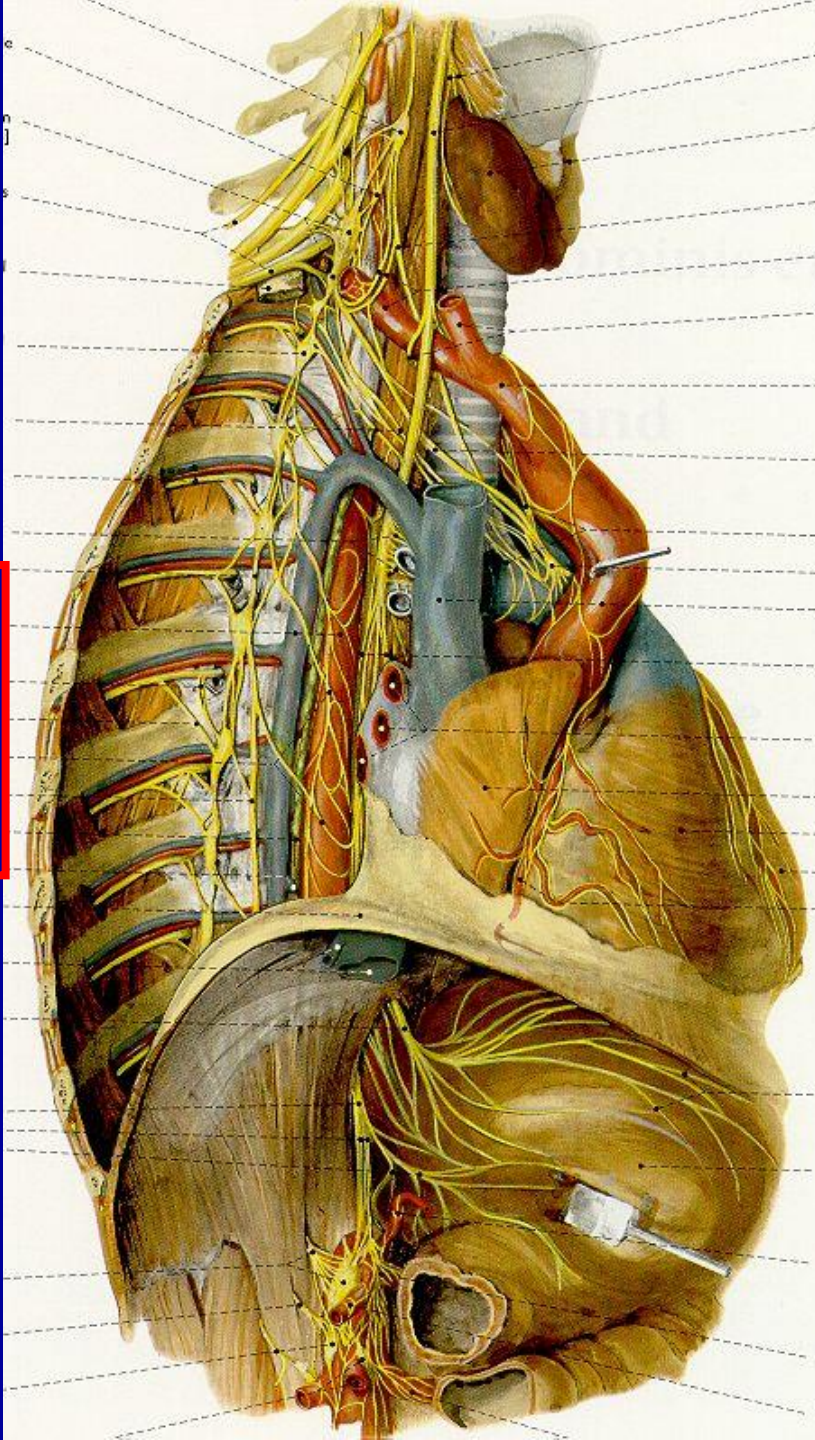

Ipratropium (anticholinergicum) podávané inhalačně maskou působí na spojivku a může dojít k mydriáze nebo k vyvolání akutního záchvatu glaukomu. Zde byla maska posunuta lehce doprava. Anizokorie zmizela 24 hodin po vysazení ipratropia.

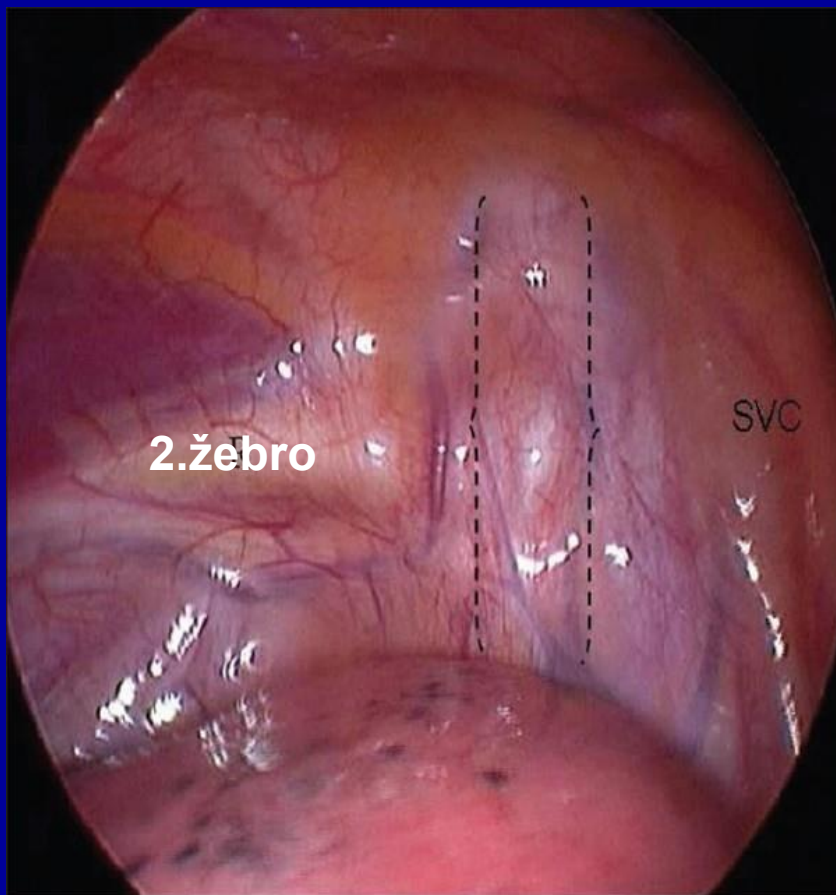

**Hrudní truncus
sympathicus**

**RR COMM ALBI + GRISEI
RR. VASCULARES
NN. CARDIACI THORACICI
NN. THORACICI PULMONALES
NN. SPLANCHNICI THORACICI**

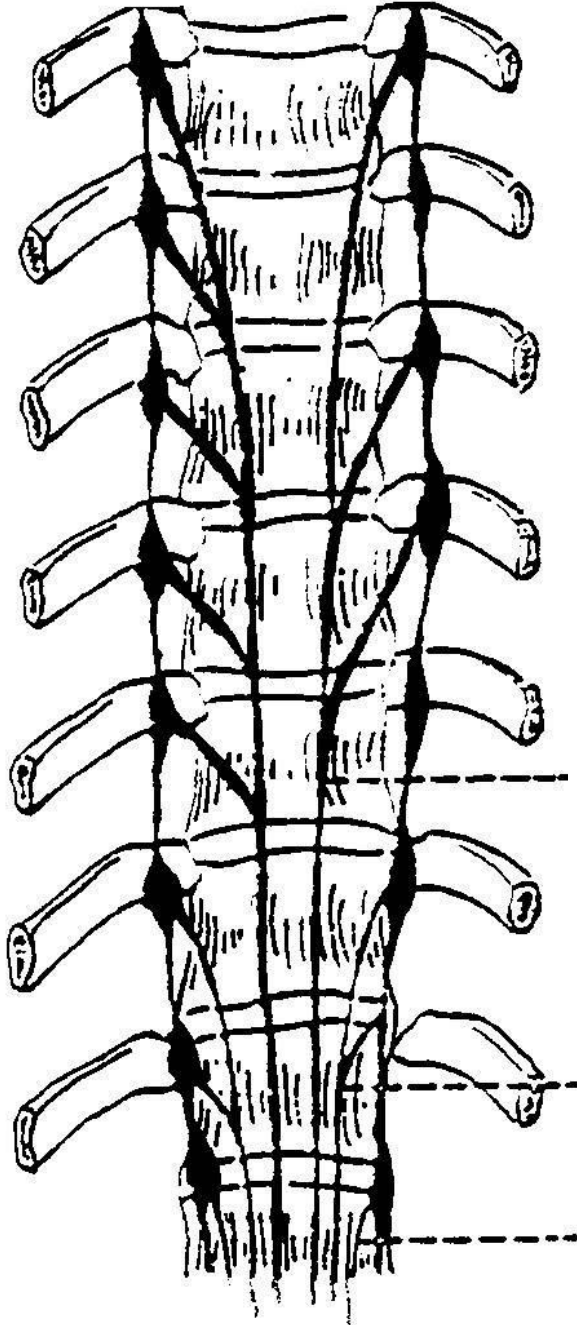
Endoskopická hrudní sympatektomie pro hyperhidrózu dlaní

Endoscopic thoracic sympathectomy for hyperhidrosis: Technique and results
[CS Cina¹](#), [MM Cina²](#), [CM Clase](#), 2007

Koagulována hrudní ganglia 2- 4
bilaterálně

NN. splanchnici thoracic
Míří do prevertebrálních gglí

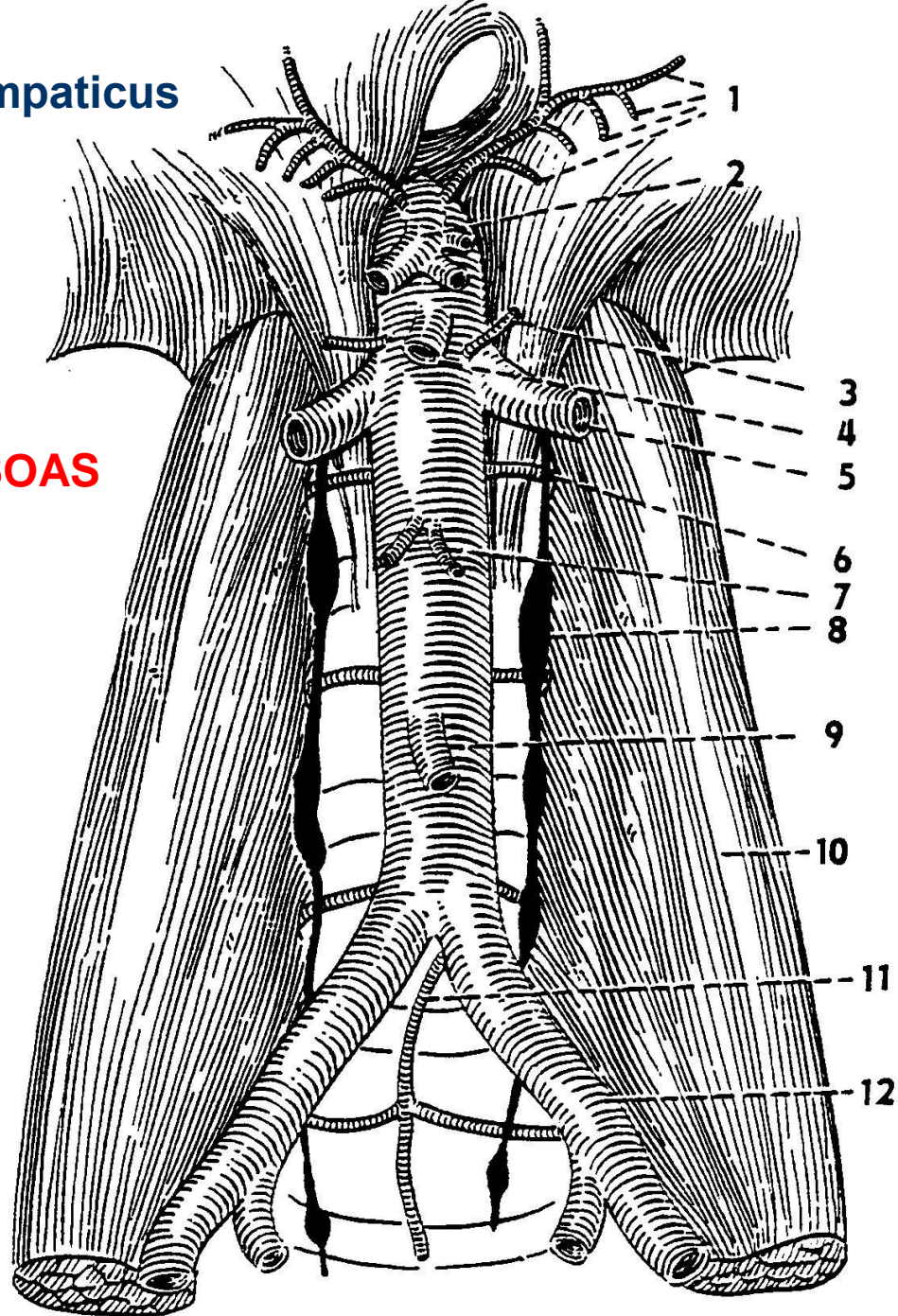

N. splanchnicus thoracicus major
T6-9

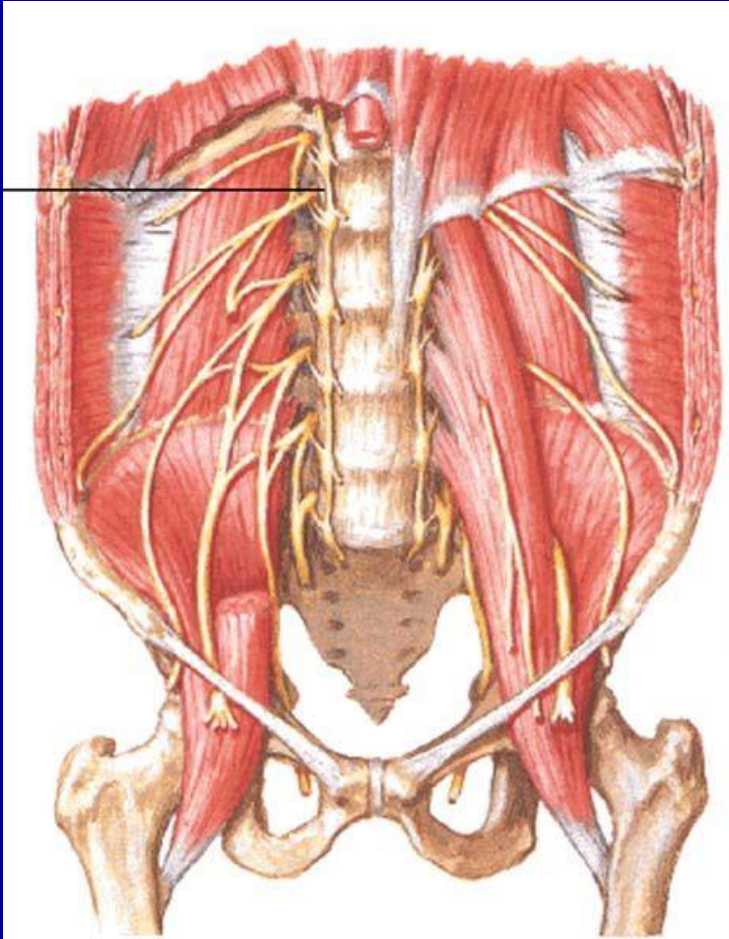
N. splanchnicus thoracicus minor
T9-11

N. Splanchnicus thoracicus imus

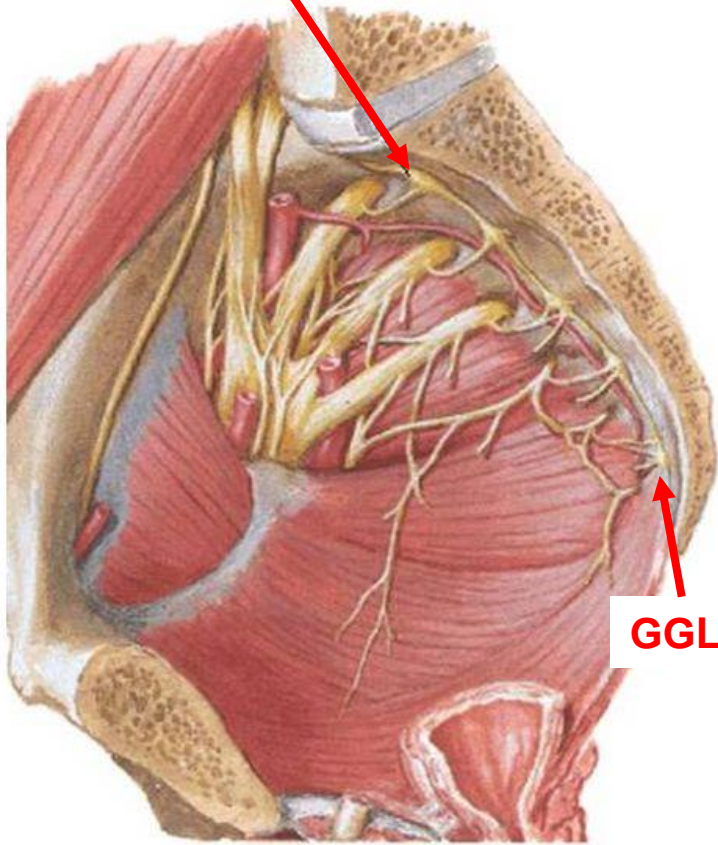
Bederní truncus sympaticus

**MEDIÁLNĚ OD M. PSOAS
MAJOR
VPRAVO ZA VCI**

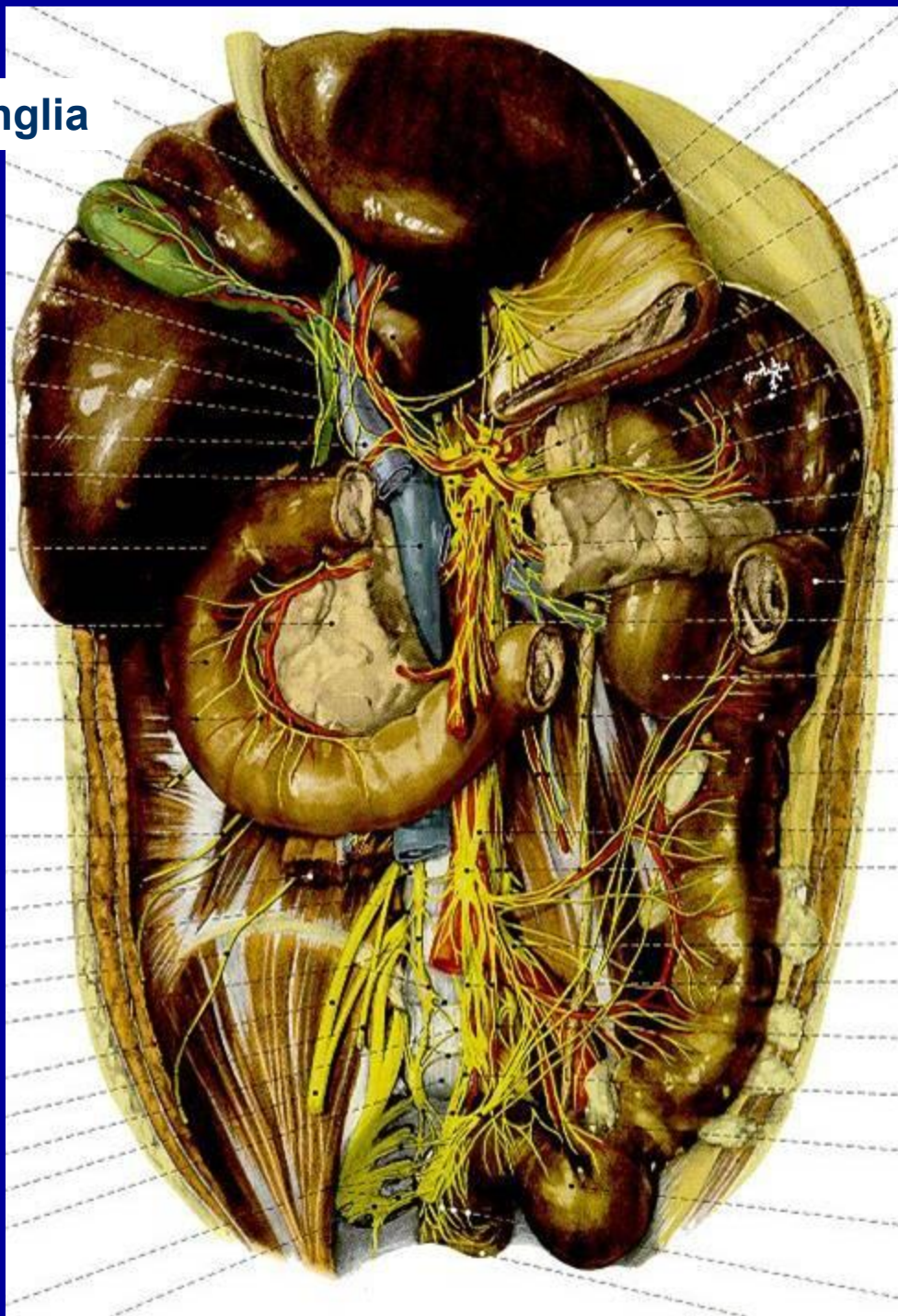

Ganglia sacralia

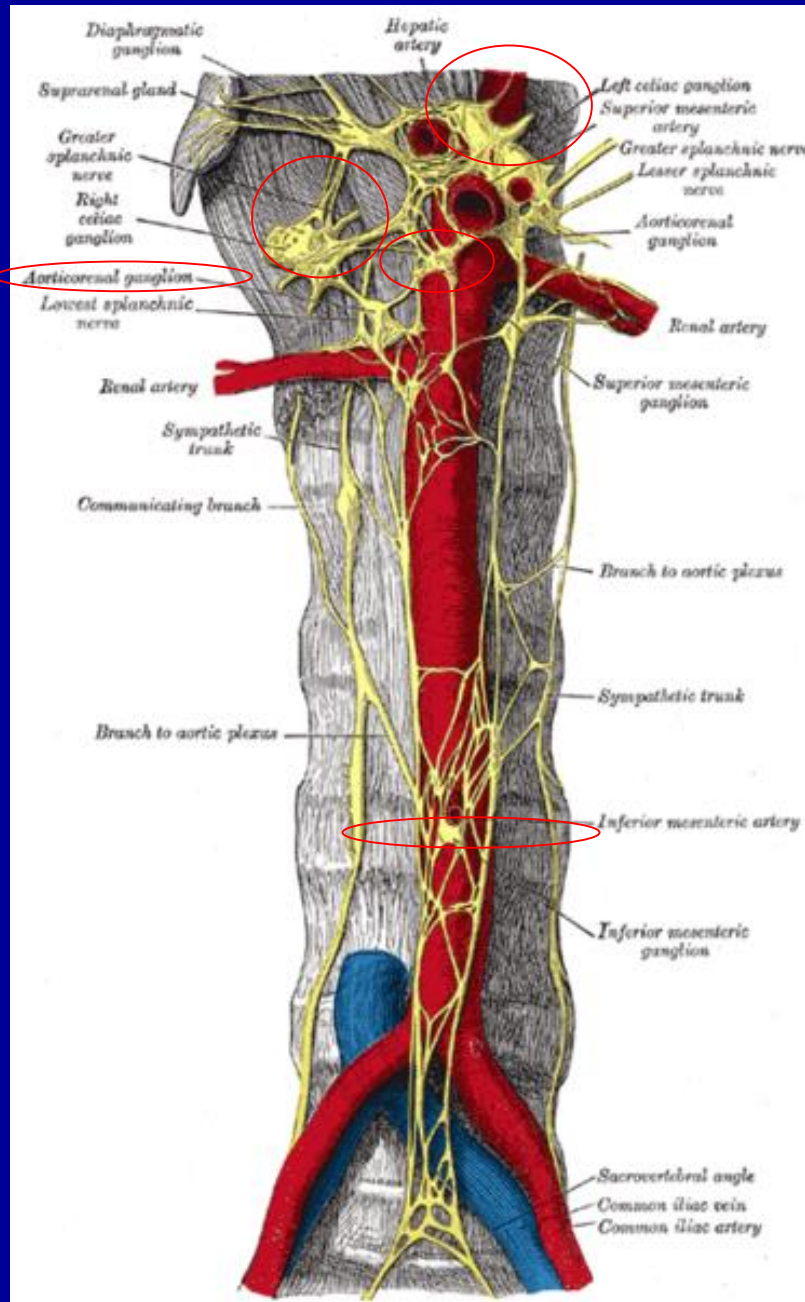

GGL. IMPAR

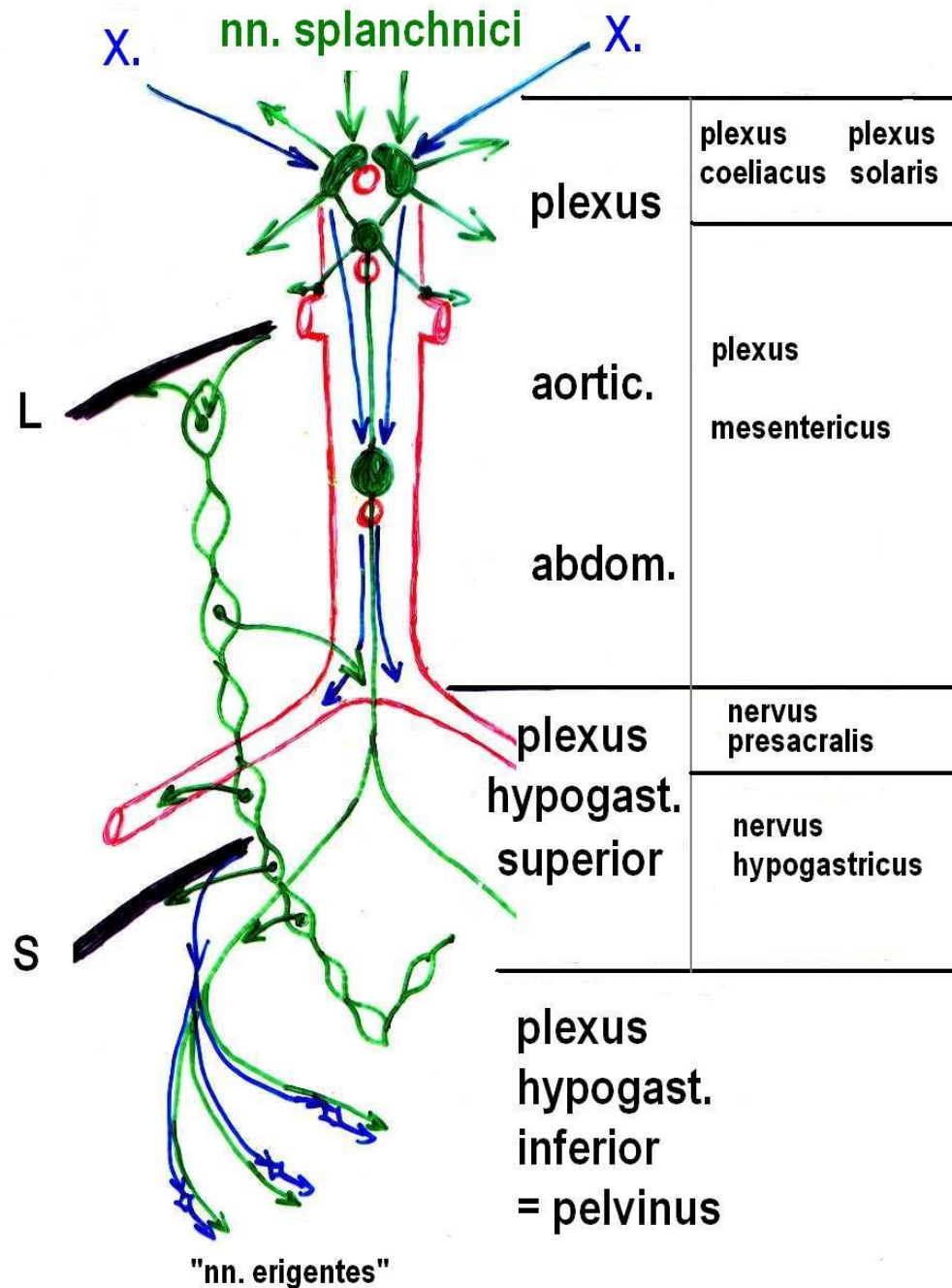
Prevertebrální ganglia

Prevertebrální ganglia

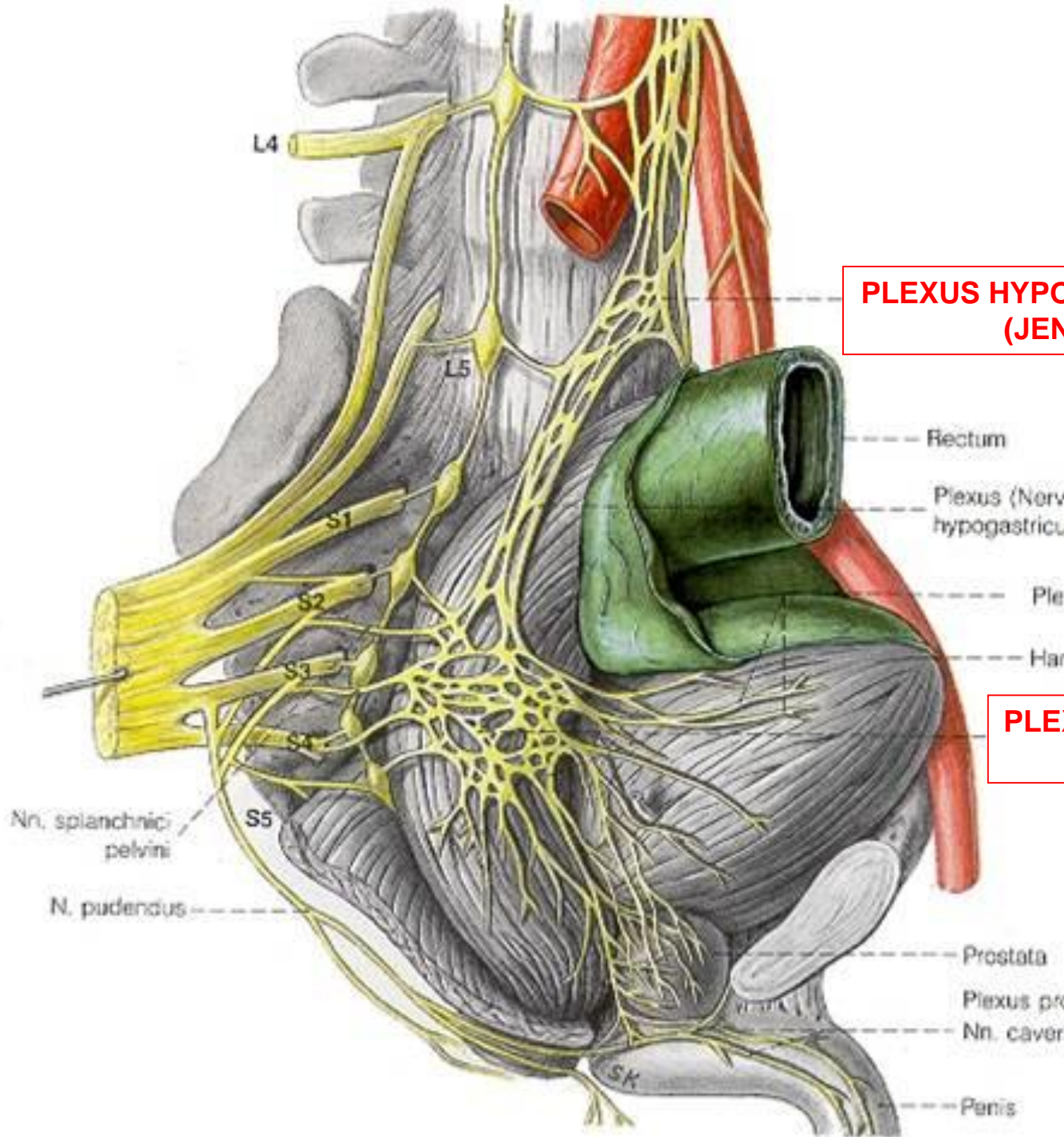

Plexus aorticus abdominalis

Schema prof. Petrovického

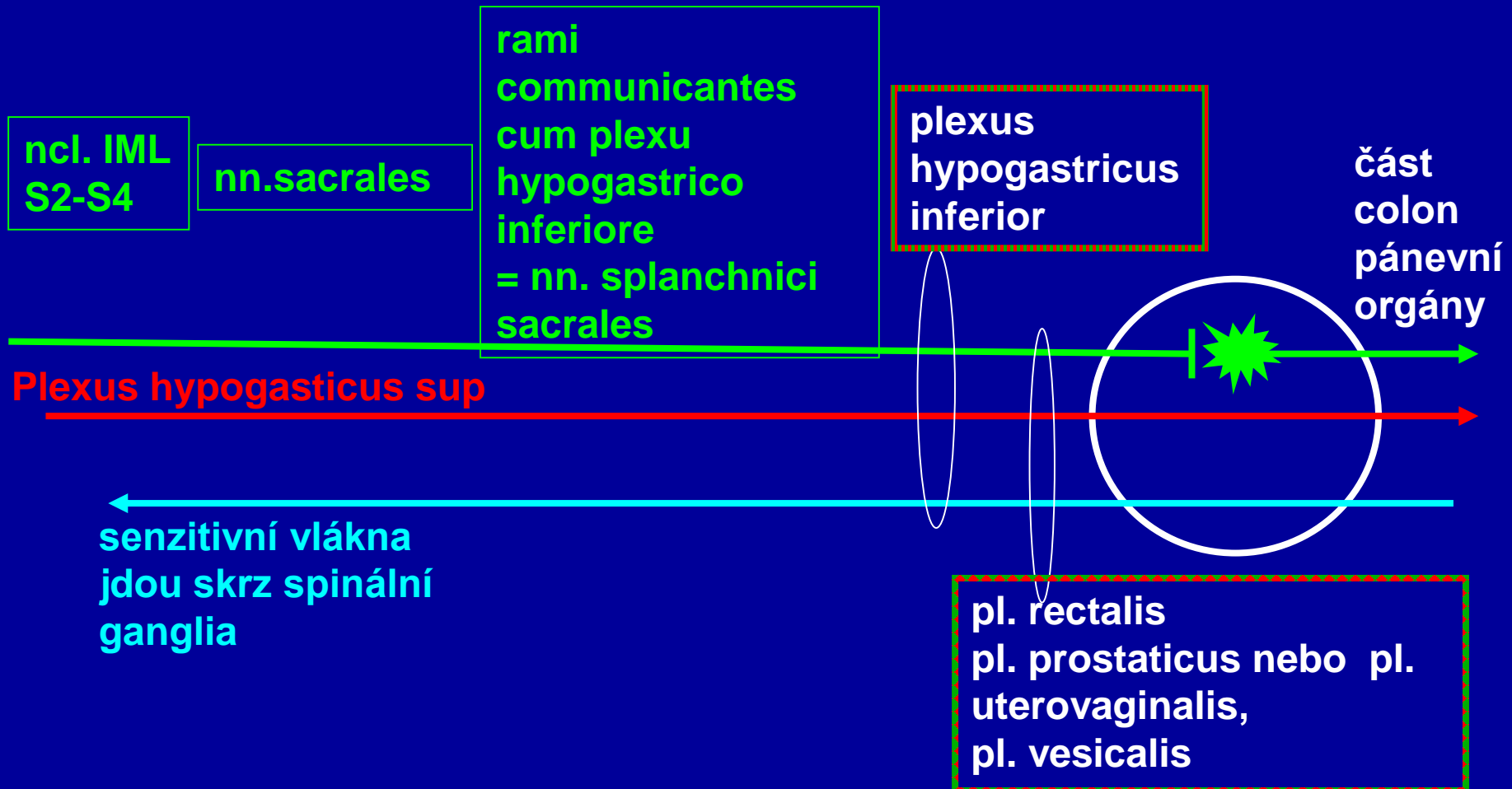

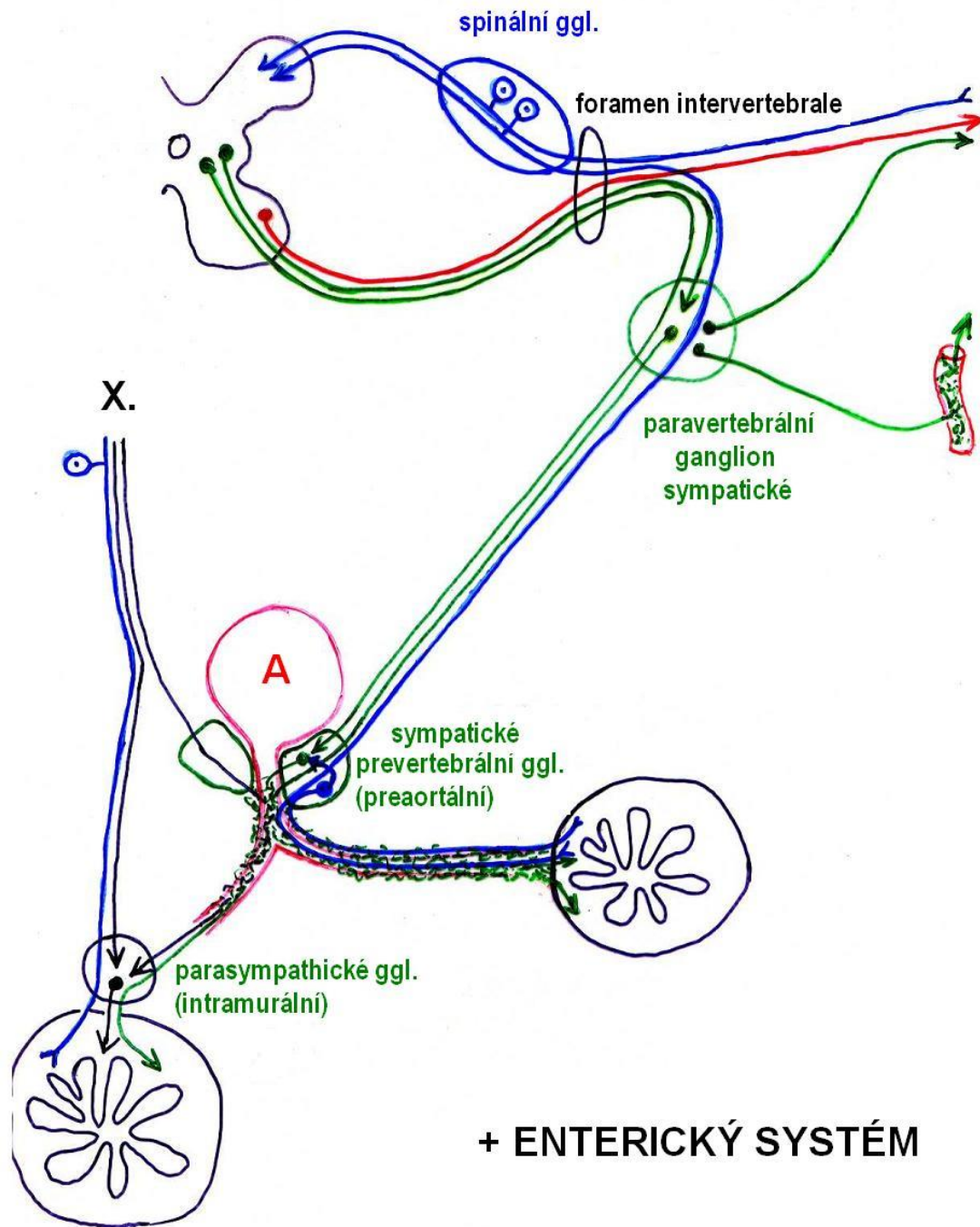
**PLEXUS HYPOGASTRICUS SUP
(JEN SYMP)**

**PLEXUS HYPOGASTRICUS INF
(SYMP+PARASYMP)**

Rectum
Plexus (Nerv
hypogastricu
Ple
Har
Prostata
Plexus pro
Nn. cavern
Penis

Ganglia pelvica – intramuralia - parasymphatická

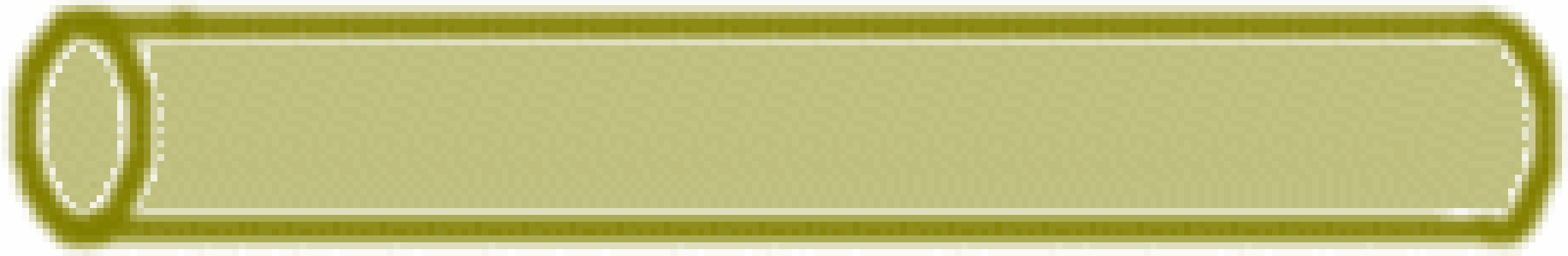

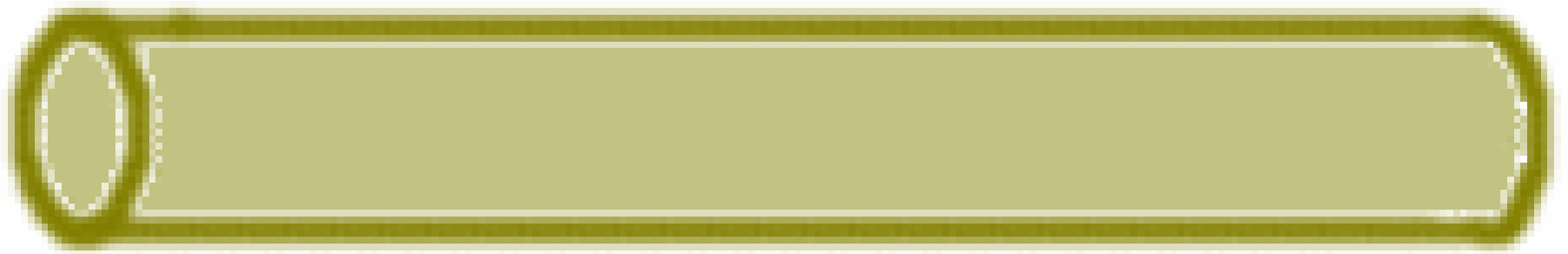
Schema prof. Petrovického

+ ENTERICKÝ SYSTÉM

Peristaltika

Segmentace

Enterický systém

- Nervová ganglia a pleteně ve stěně trávicí trubice
- **Plexus myentericus Auerbachi**
- **Plexus submucosus Meissneri**
- 1) enterické neurony
- 2) vlákna vystupující z ES – centripetální
- 3) vlákna vstupující do ES – centrifugální
- 4) enterická glie

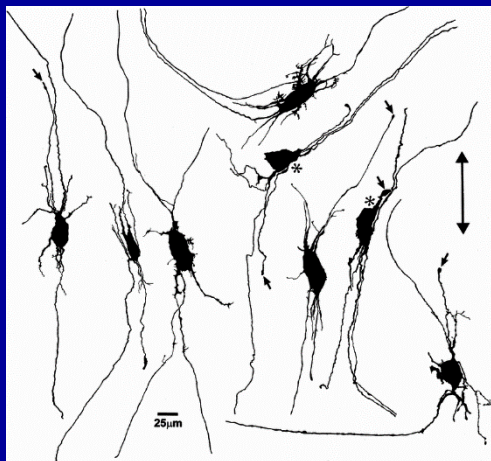
Plexus enterici

- 1) gangliové (myenterický a 2 submukózní)
- 2) agangliové – prakticky bez buněk

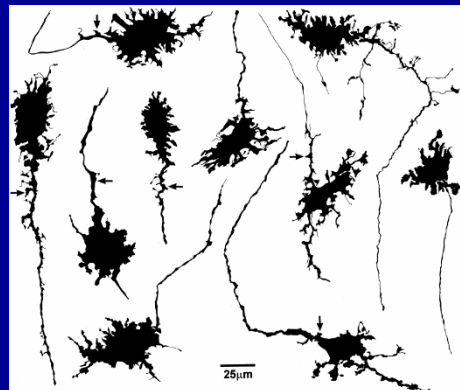
Stovky 1 000 000 neuronů

senzitivní

Dogiel II spousta axonů

Dogiel I

Interneurony

- Krátký axon lokální
- S dlouhým axonem
- a) Ascendentní
- b) Descendentní
- c) Intestinofugální (prevert gglia)

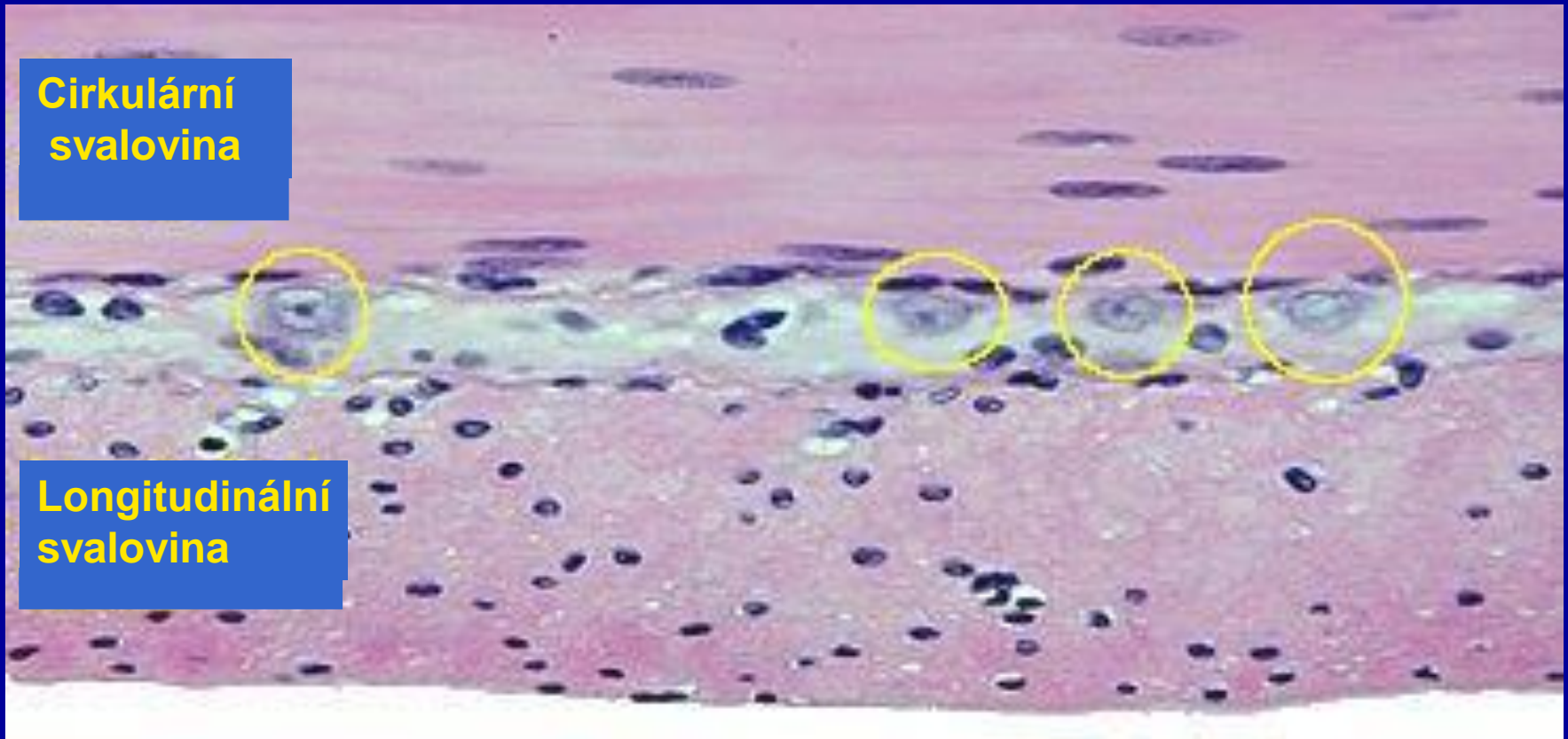
Motoneurony

- Excitační
- Inhibiční
- Sekretomotorické
- vasodilatační

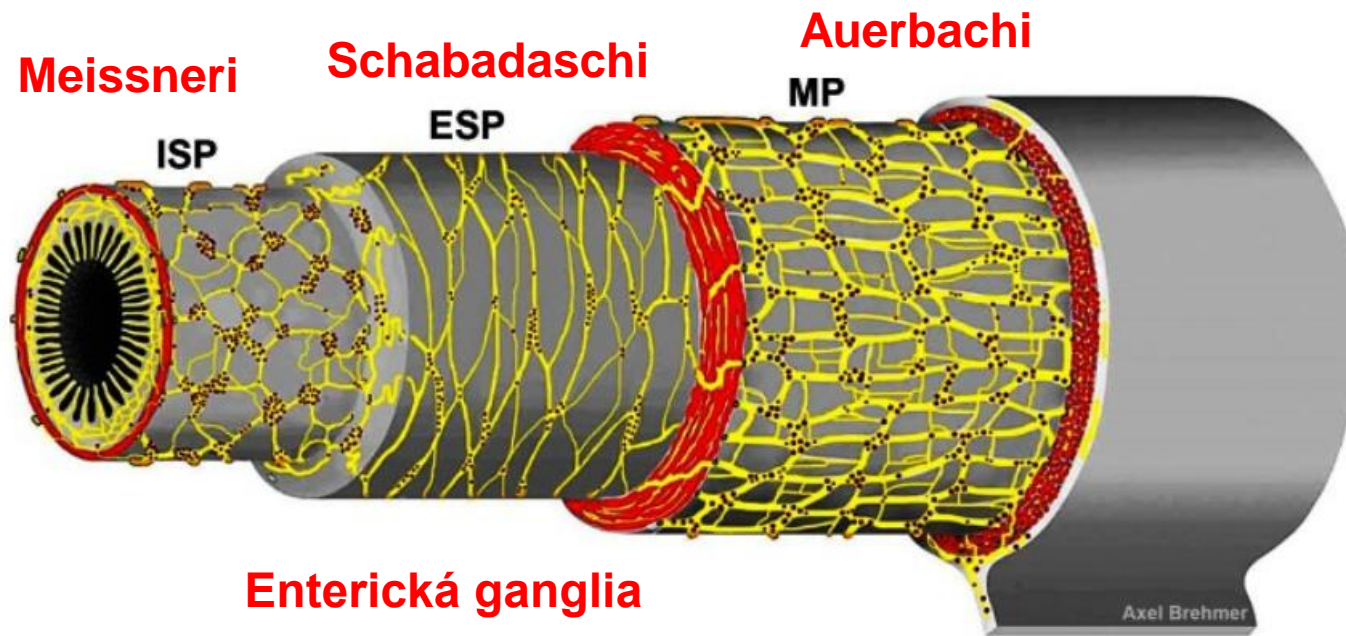
Plexus myentericus Auerbachi

Cirkulární
svalovina

Longitudinální
svalovina

3 gangliové pleteně

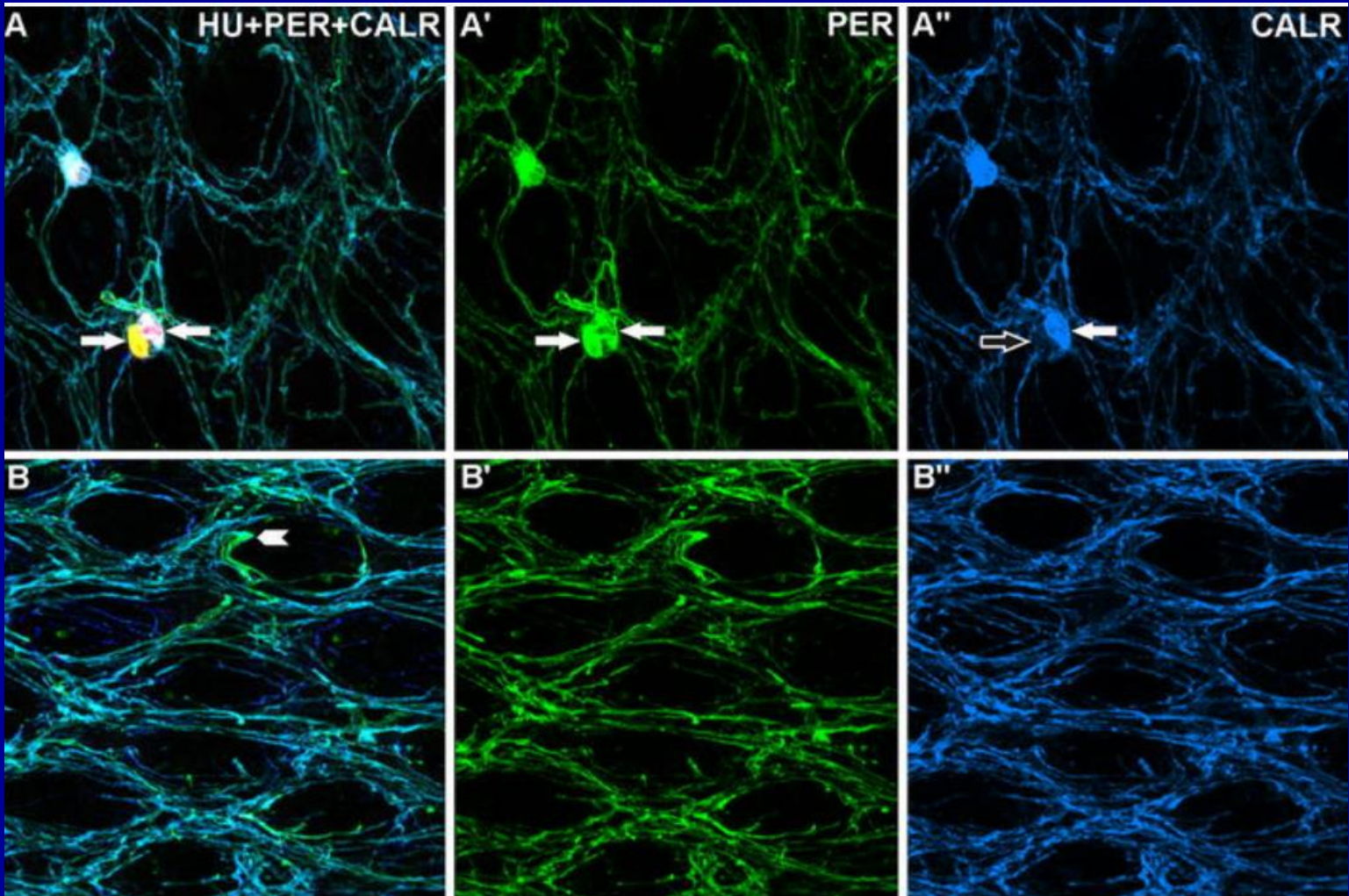

Agangliové plexy v mukose, muscularis mucosae, vnitřní a vnější muskulární plexus a subserosní plexus

Mucosa

Sítě kolem
Lieberkühn
ových
krypt

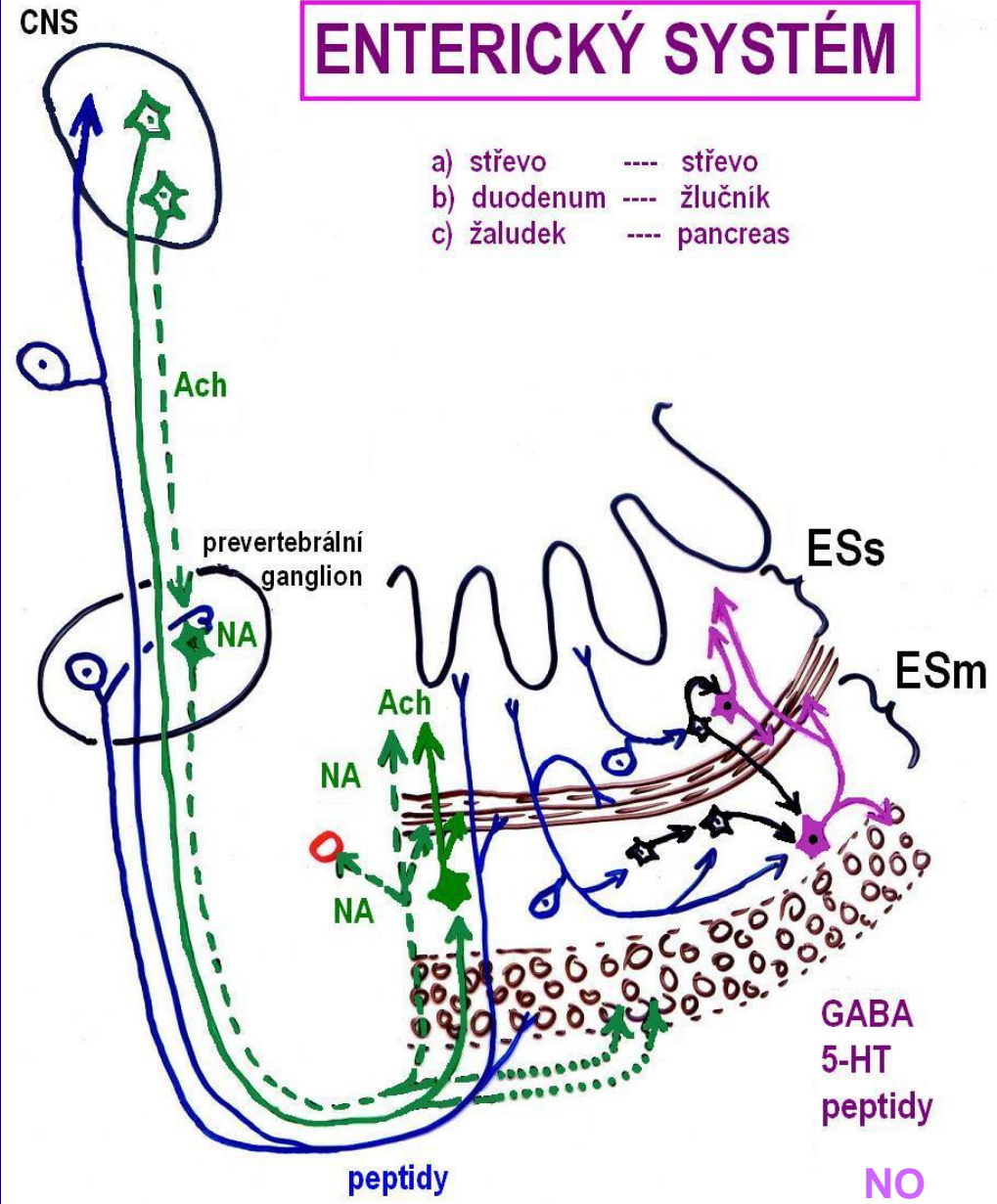

human neuronal protein Hu C/D

peripherin

calretinin

ENTERICKÝ SYSTÉM

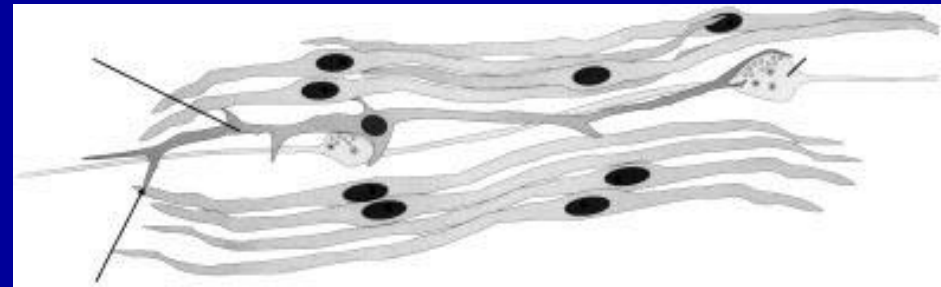
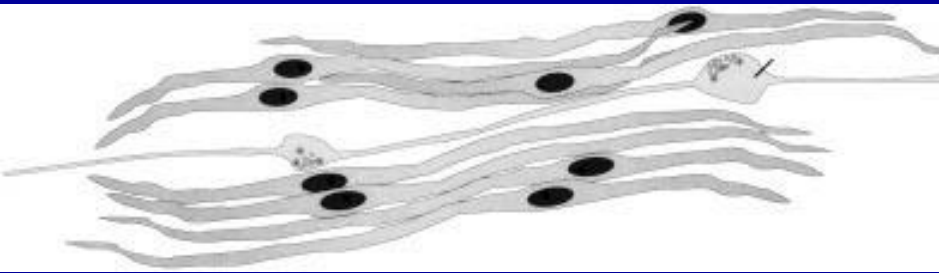
Schema prof. Petrovického

V pleteních:
 visceromotoneurony
 viscerosenzitivní neurony
 interneurony
 sympathicus - - -
 parasympathicus

70 % Ach
 25 % peptidy
 20 % NO

ESs = enterický systém submukosní (Meissnerova pleteň)
 ESm = enterický systém myenterický (Auerbachova pleteň)

Intersticiální Cajalovy buňky

Inervace hladké svaloviny

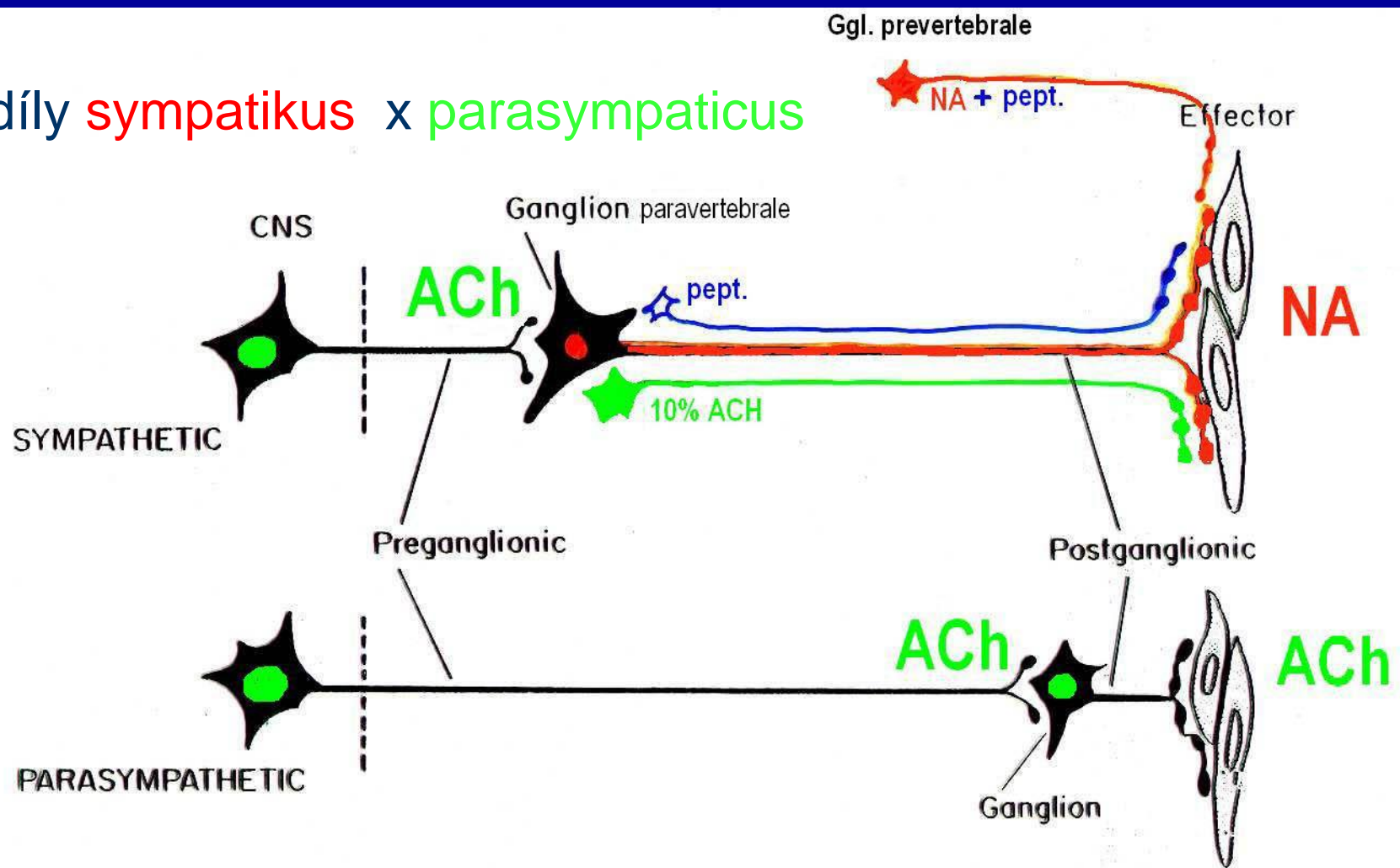
Mediátor se vylíje z varikozit a účinek závisí na množství aktivovaných receptorů hladkého svalu

Novější hypotéza

Cajalovy buňky – pacemaker
Spontánní aktivita i přenos aktivity z neuronů enterického systému

GIST

Rozdíly **sympatikus** x **parasympaticus**

Torakolumbální X **Kraniosakrální**

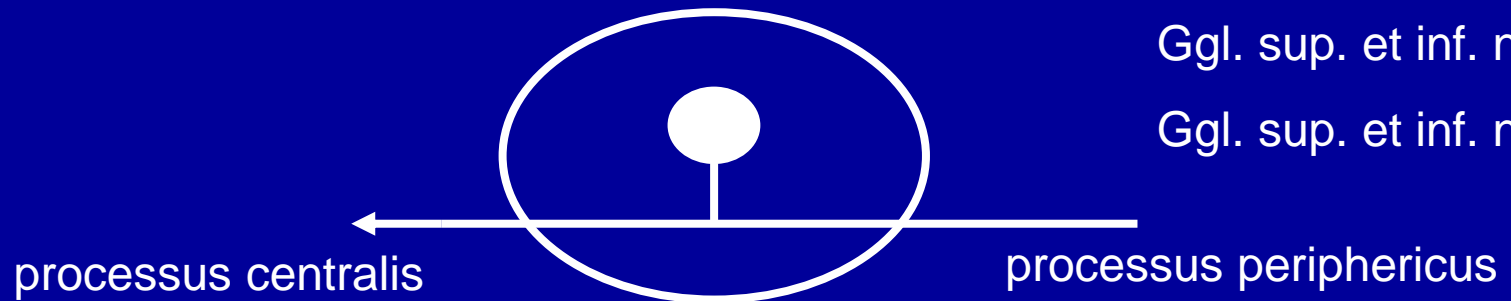
K cílovému orgánu **podél cév** X součást hlavových (III, VII, IX, X) a **sakrálních** nn.

Autonomní ganglia **daleko** X **blízko** cílového orgánu

Mediátor v cílovém orgánu **noradrenalin** x **acetylcholin**

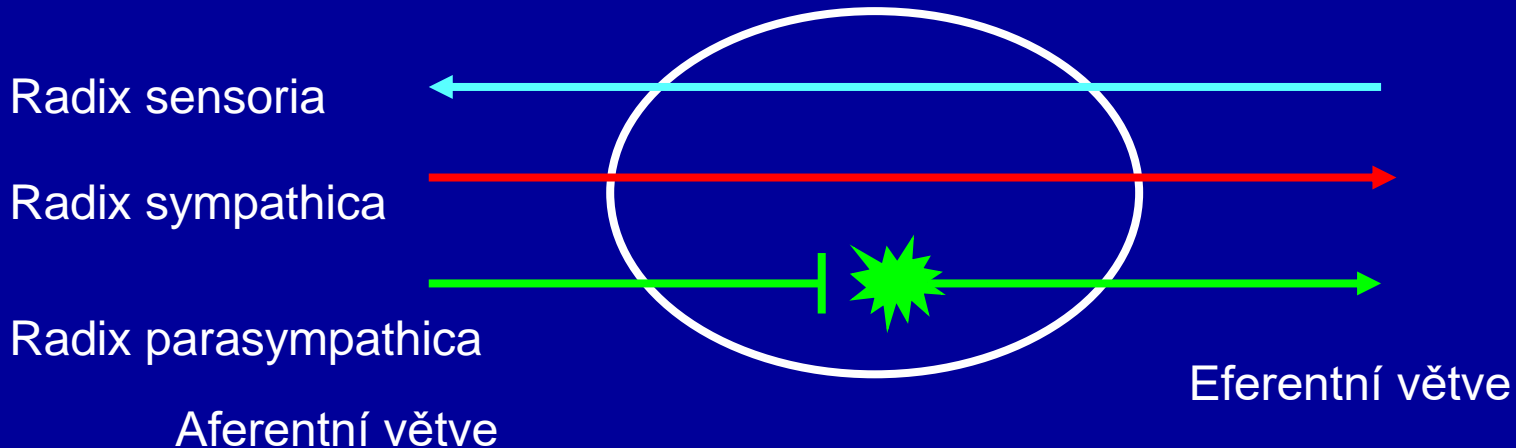
Druhy ganglií

Ganglion sensorium

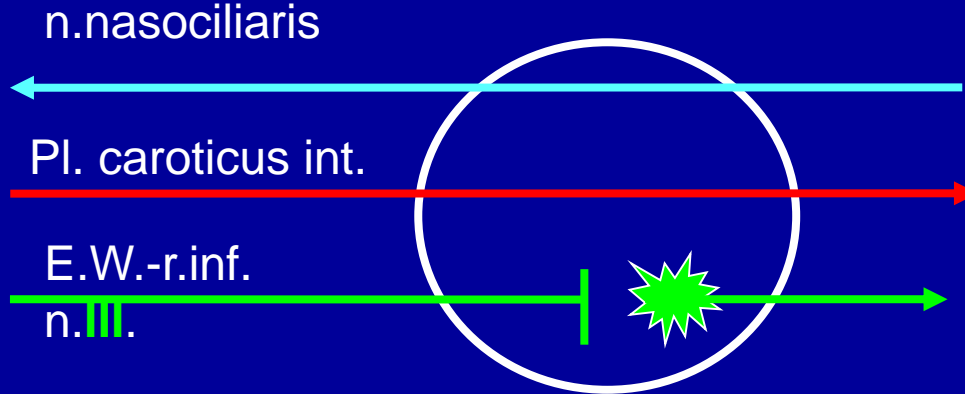

- Ggl. trigeminale
- Ggl. geniculi
- Ggl. sup. et inf. n.IX.
- Ggl. sup. et inf. n.X.

Ganglion parasympathicum

Ggl. ciliare

nn.ciliares breves

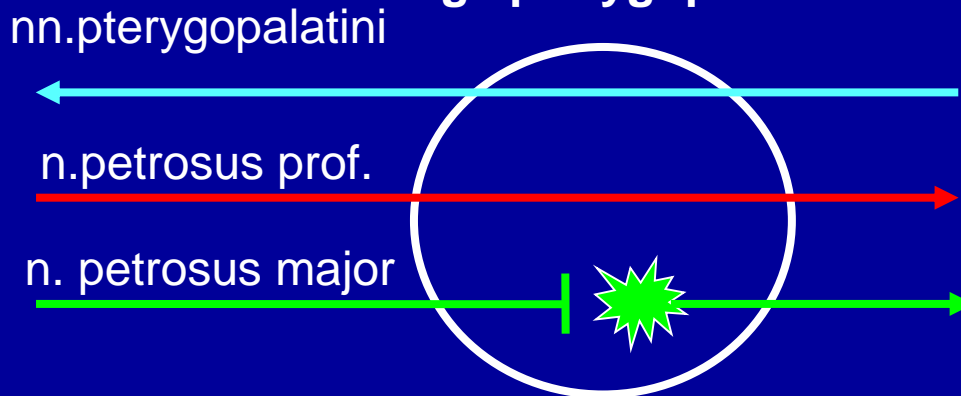
m. dilatator pupillae

mydriáza

m. sphincter pupillae, m. ciliaris

mióza, akomodace

Ggl. pterygopalatinum

rr. nasales posteriores sup. et inf.

n. palatinus major

nn. palatini minores

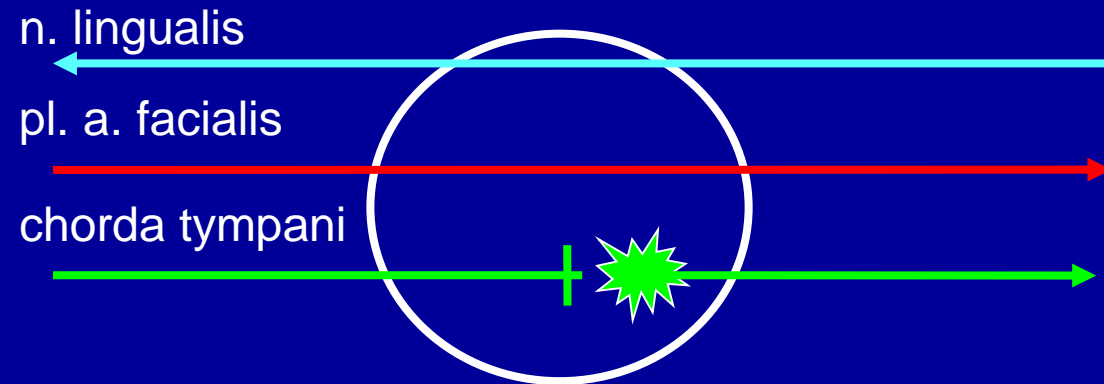
žlásky nosní dutiny, patra a nosohltanu

VII. – ncl. salivatorius sup.

r. communicans lacrimalis

glandula lacrimalis

Ggl. submandibulare

rr. glandulares pro

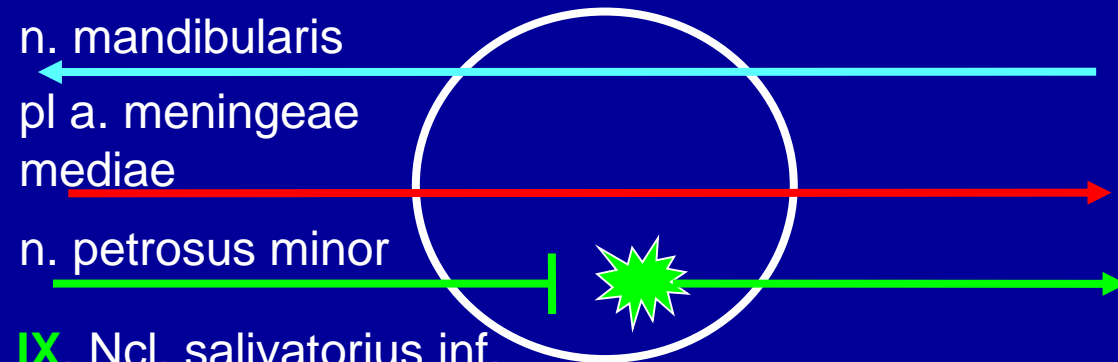
**gl. submandibularis a
sublingualis**

spojky do n. lingualis

Drobné slinné žl. jazyka

VII. Ncl. salivatorius sup.

Ggl. oticum

r. communicans auriculotemporalis

Glandula parotidea

r. communicans buccalis

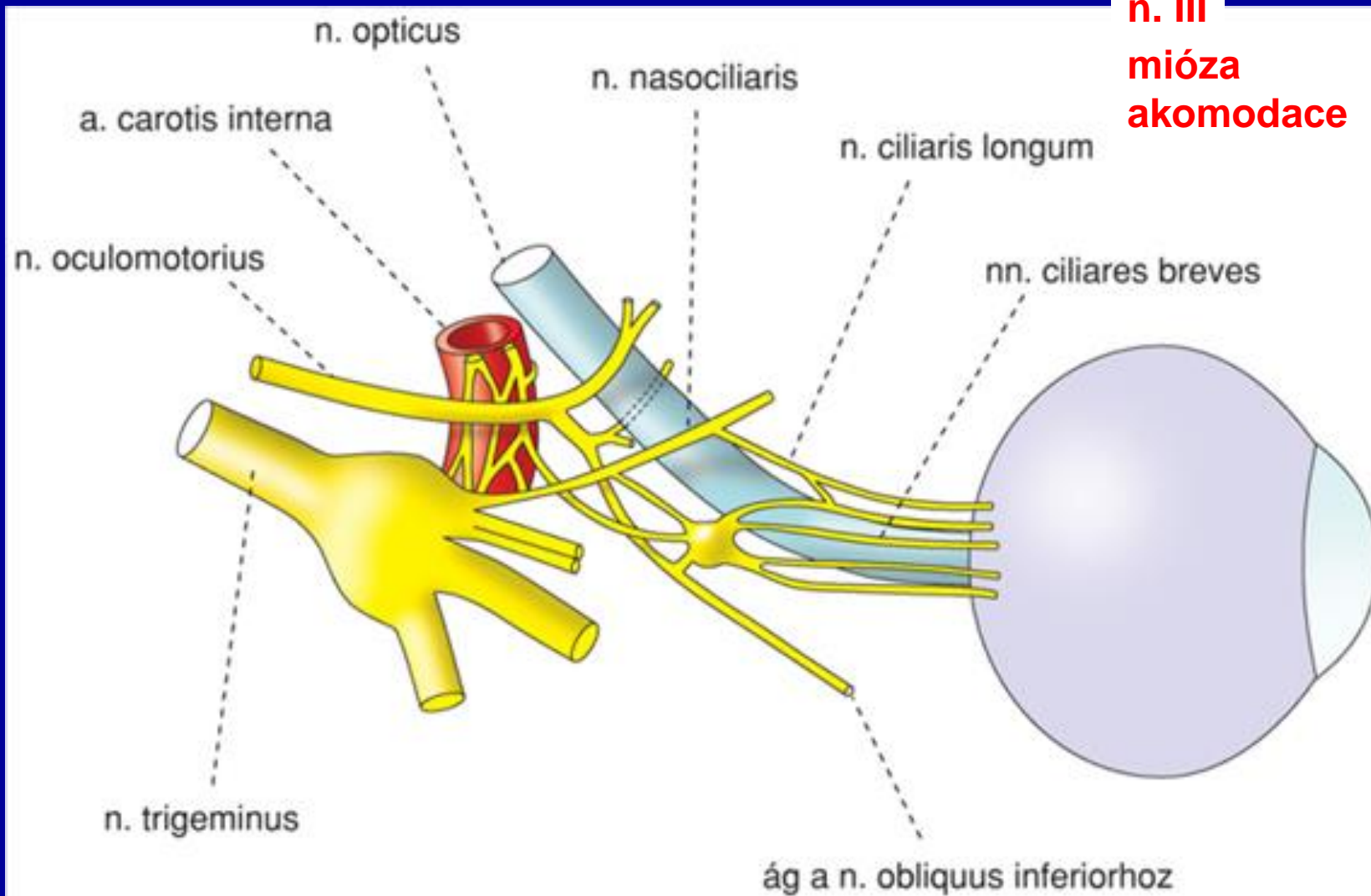
Glandulae buccales

IX. Ncl. salivatorius inf.

Motorická vlákna pro m. tensor veli palatini a m. tensor tympani am.
pterygoideus medialis **V**

Ganglion ciliare

n. III
mióza
akomodace

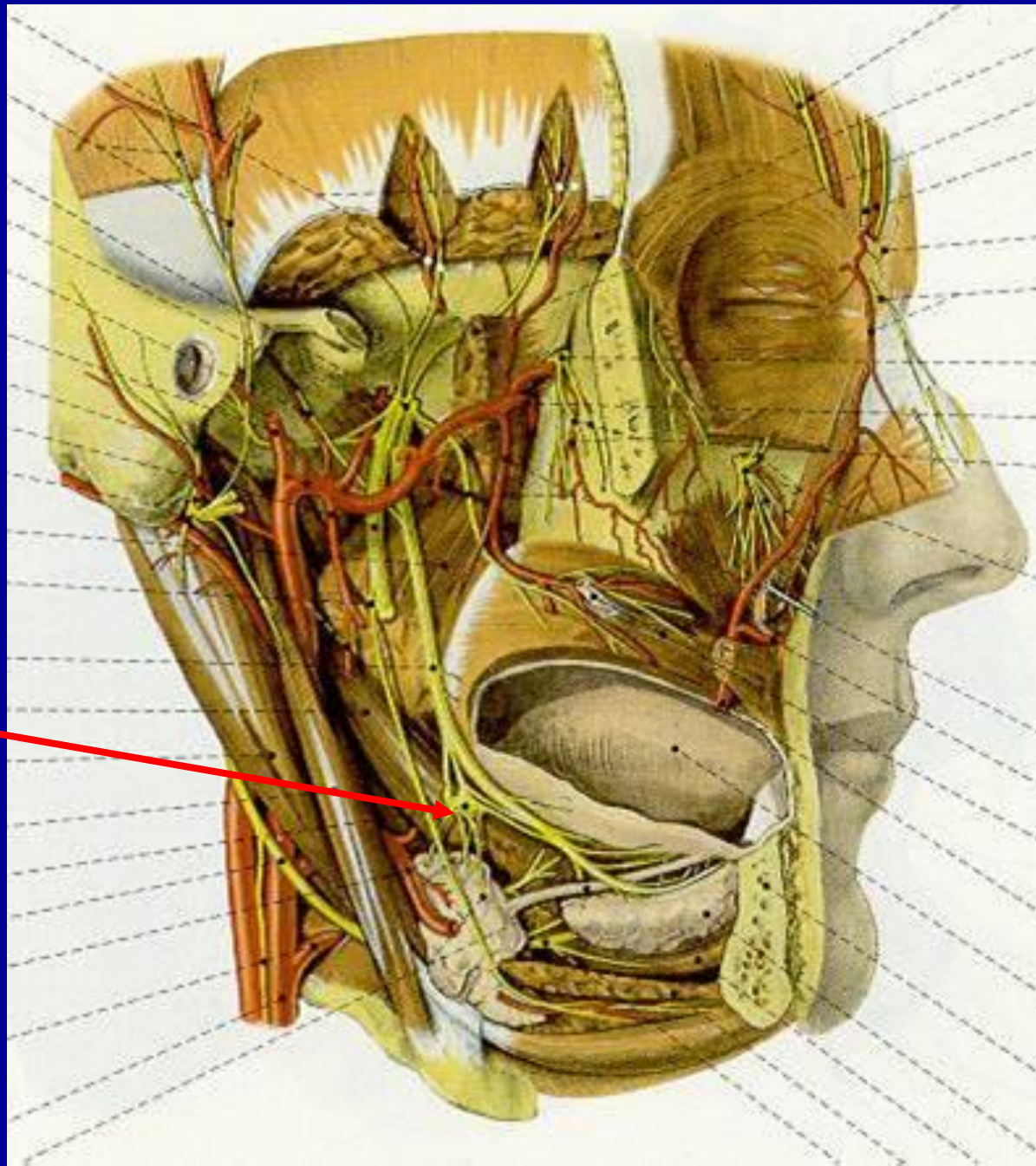

Fossa infratemporalis

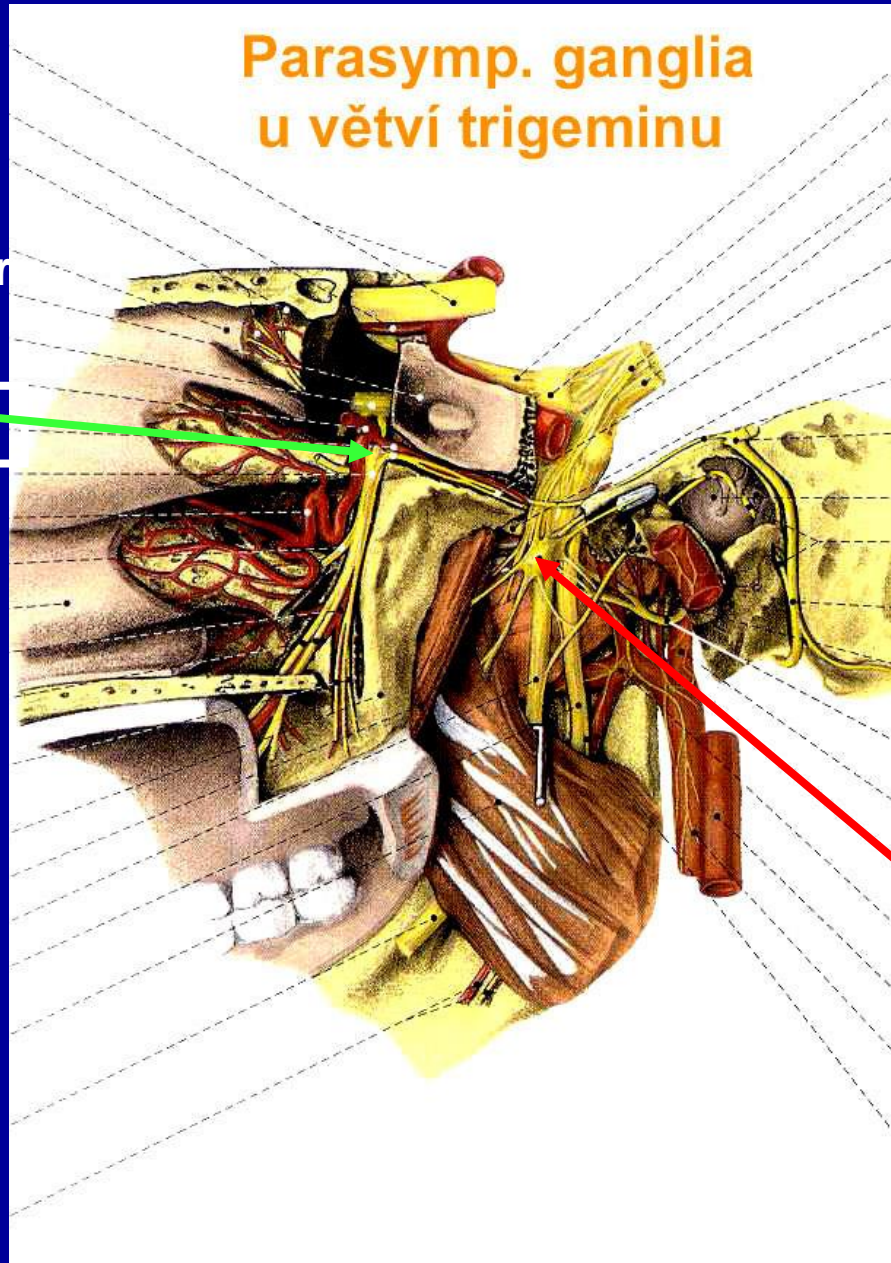
VII. - chorda tympani

glandula submandibularis
glandula sublingualis
žlázky předních 2/3 jazyka

Ggl. submandibulare

Parasymp. ganglia u větví trigeminu

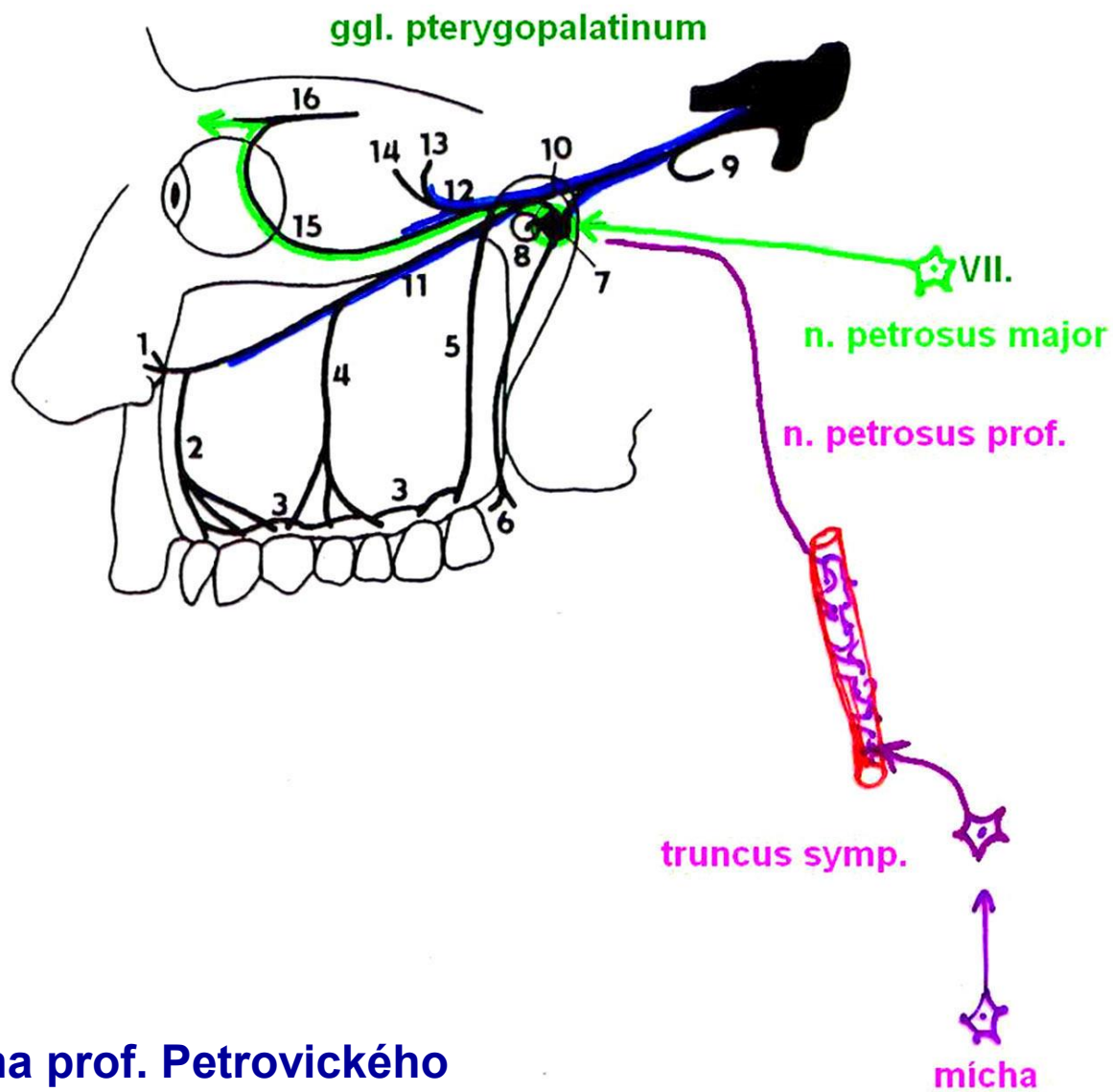
VII.N –n. petrosus major

Ggl. pterygopalatinum

Slzná žláza
Nosní žlázy
Patrové žlázy
Nosohltanové

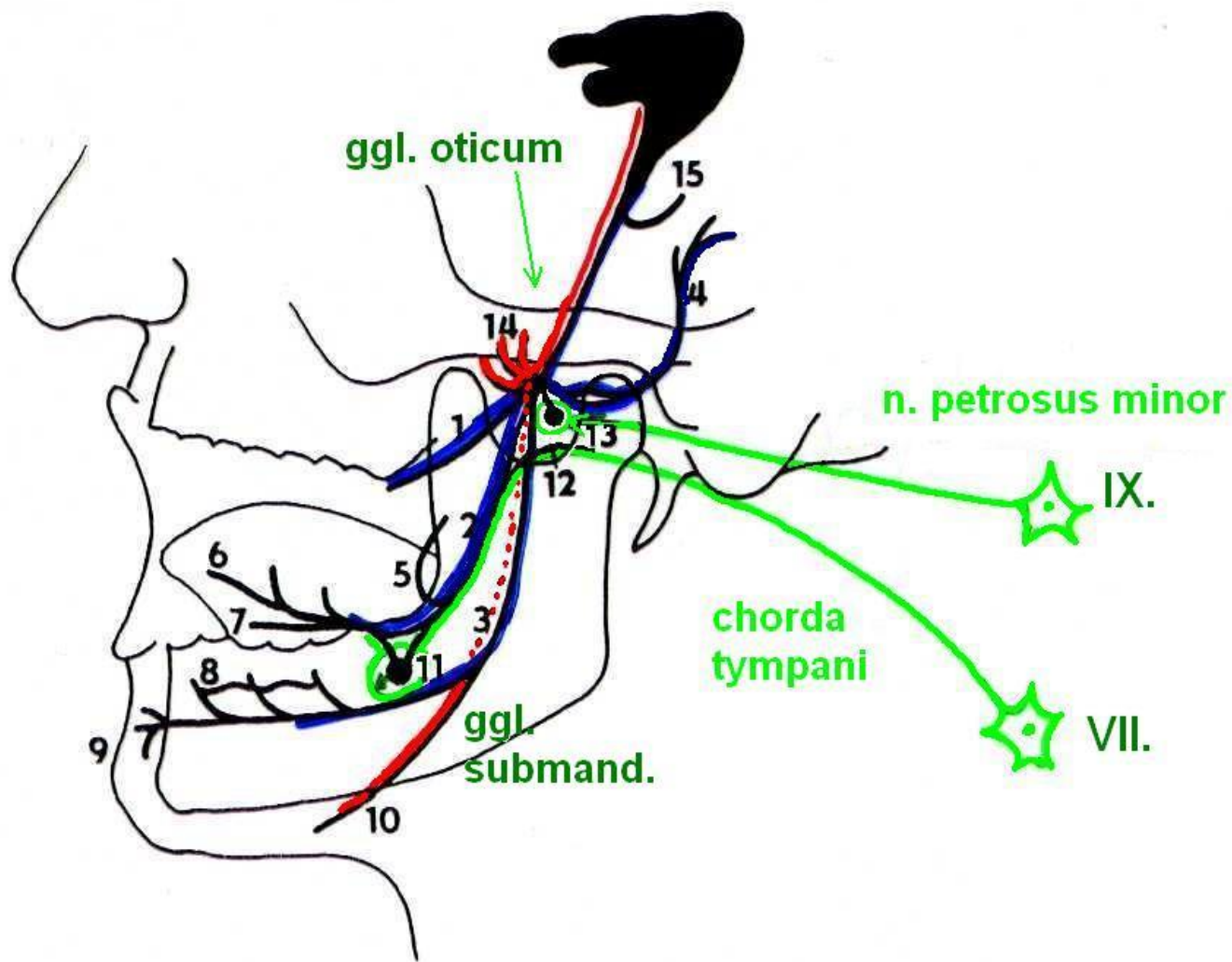
Ggl. oticum

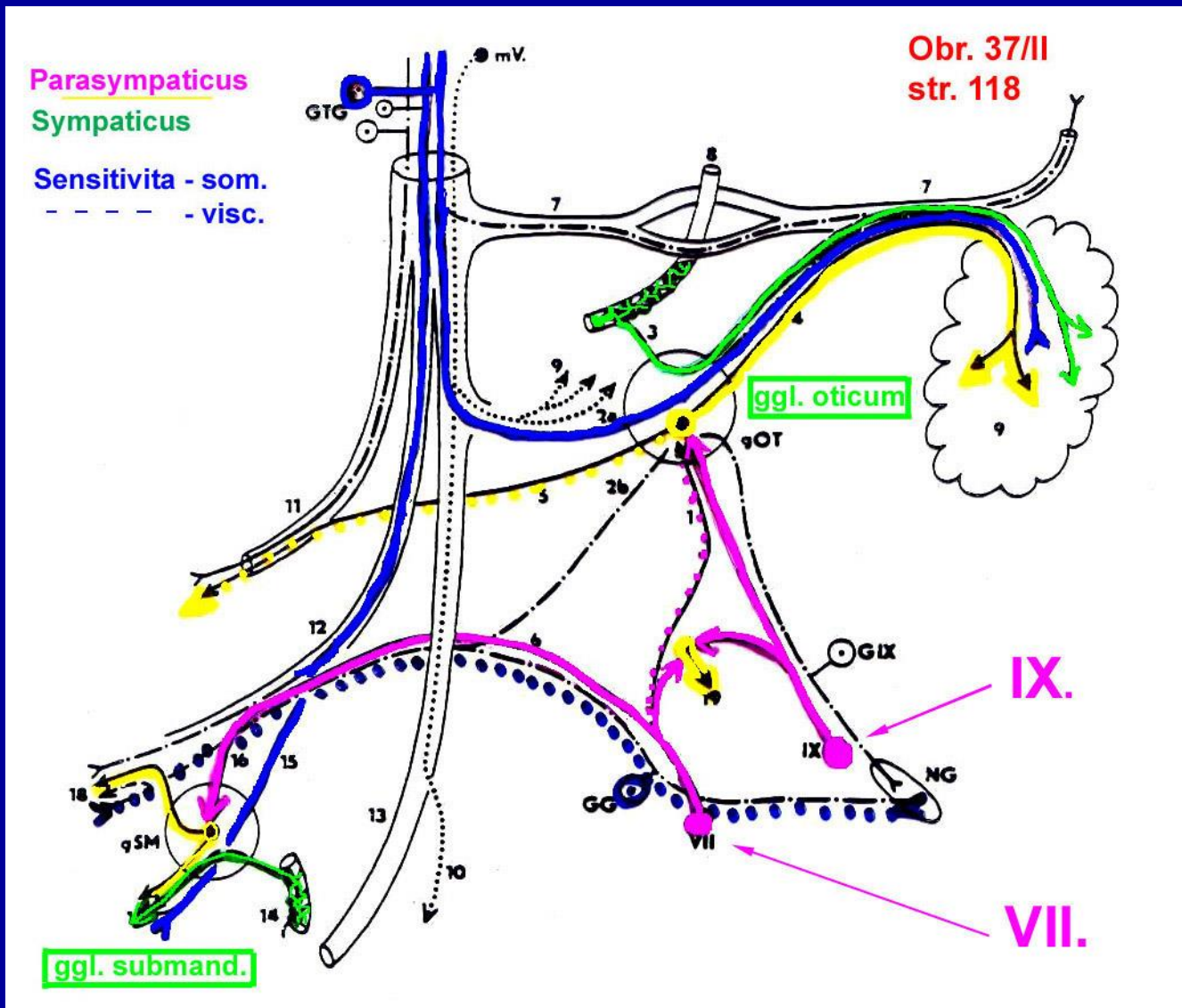
Schema prof. Petrovického

Ganglion oticum a submandibulare

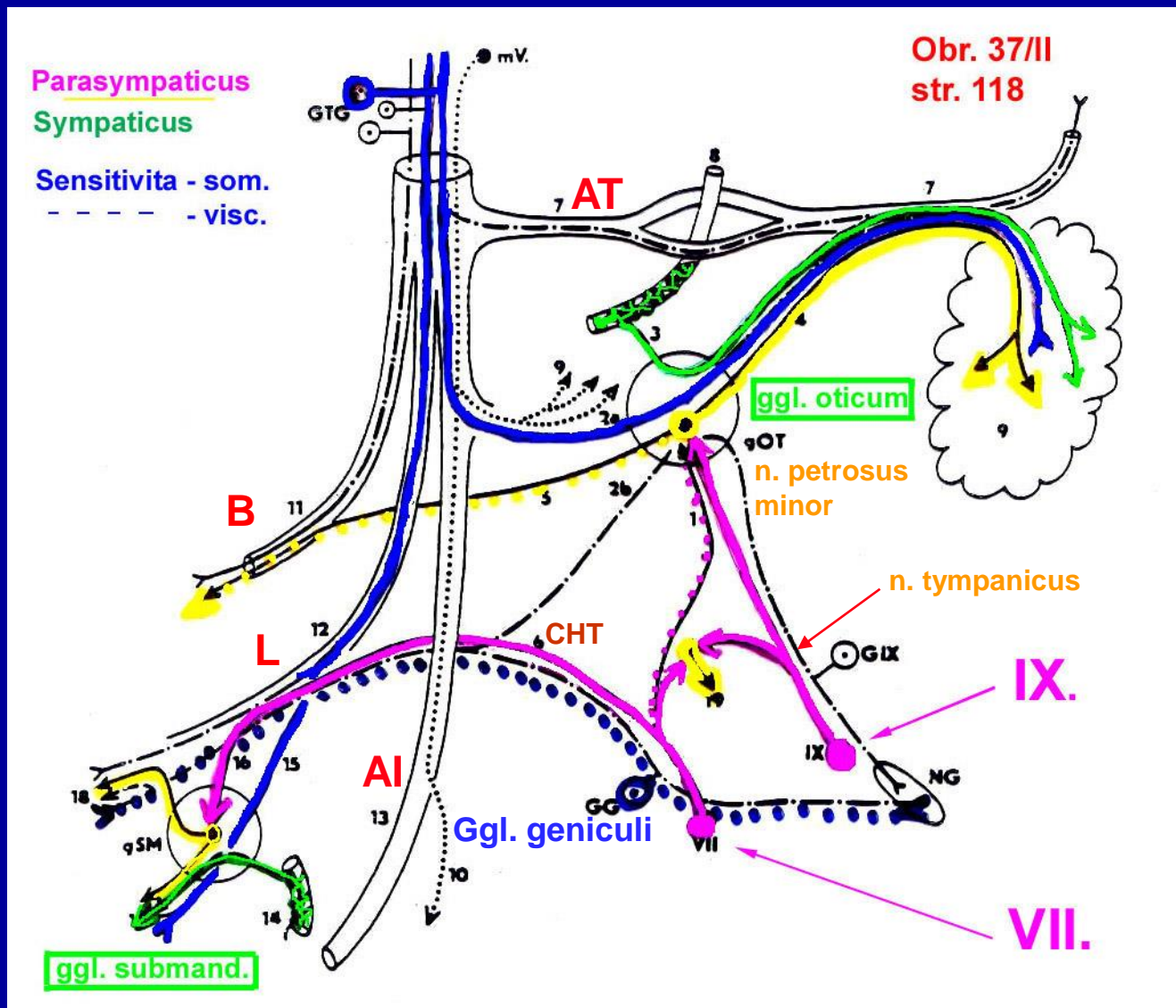

Schema prof. Petrovického

Schema větví n. mandibularis – druhy vláken

Schema větví n. mandibularis – druhy vláken

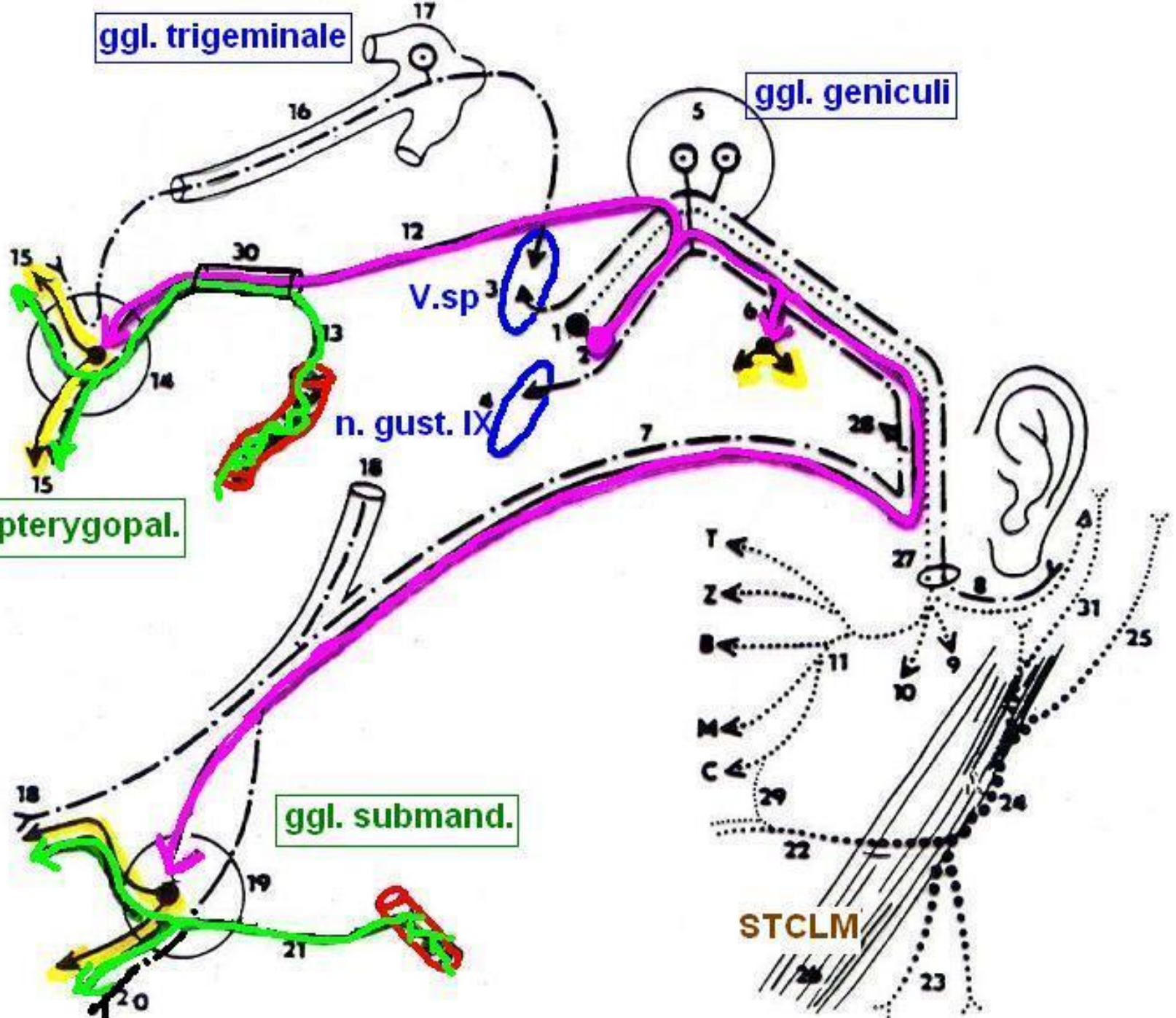

ggl. trigeminale

ggl. geniculi

ggl. pterygopal.

ggl. submand.

Použité zdroje

- Borovanský, Anatomie 2
- Petrovický, Anatomie 3
- Petrovický, nepublikovaná schemata
- Netter, Atlas of Anatomy
- Sobotta, Atlas
- Wikipedie
- Vlastní archiv